

"72/2

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

MŰVÉSZLISTA

ANDRUSKÓ Károly

Senta,
Vojislava Ilieca 30
JUGOSZLÁVIA

ASZÓDI WEIL Erzsébet
Budapest, VIII.
József krt 11

ÁGOTHA Margit
Budapest, II.
Mártirok utja 50-52

BARCZI Pál
Miskolc, III.
Szinyei Merse u 11

BÁLványos Huba
Budapest, VI.
Weiner Leó u 18

BORDÁS Ferenc
Budapest, VII.
Tanács krt 5

CSANÁDY András
Budapest, XII.
Városmajor u 28

CSOHÁNY Kálmán
Budapest, II.
Kapi u 3

CSURGÓI MÁTÉ Lajos
Budapest, II.
Frankel Leó u 24

CZINKE Ferenc
Salgótarján,
Schuyer Ferenc u 37

DÁNIEL Viktor
Budapest, XII.
Kiss J. altbgy. u 55

DISKAY Lenke
Budapest, II.
Józsefhegyi ut 11

FERY Antal
Budapest, XI.
Fehérvári ut 7

FÜLE Mihály
Budapest, XI.
Fehérló u 4/a

GACS Gábor
Budapest, XI.
Kelenhegyi ut 12-14

GÁCSI Mihály
Szolnok,
Művész-telep

GÁL Ferenc
Budapest, II.
Mártirok utja 15-17

GROSS Arnold
Budapest, XI.
Fegyverneki u 54

GRUBER György
Budapest, I.
Várfook u 16-18

GYULAI Liviusz
Budapest, VII.
Damjanich u 17

ÉLESDY István
Budapest, I.
Bécsikapu tér 8

HAJÓS Éva
Budapest, II.
Árpád fejed. u 40

HALÁSZ Imre
Budapest, XI.
Bukarest u 3

HORVÁTH István
Budapest, XIV.
Fogarasi park 4/a

HOÓS Elvira
Pécs,
J. Pannonius u 15

JÓZSA János
Debrecen,
Móricz Zs. u 6

JURIDA Károly
Budapest, XII.
Pelsőc u 6

KASS János
Budapest, II.
Hankóczy u 15

KÉKESI László
Budapest, II.
Mártirok utja 31-33

KERTES KOLLMANN Jenő
Bonyhád,
Mező Imre ut 5

KISS Teréz
Budapest, II.
Harcsa u 2

KOLOSVÁRY Bálint
Budapest, XII.
Németvölgyi ut 8

KOÓS Lajos
Pécs, Déryné u 8

KONDOR Béla
Budapest, V.
Bécsi u 1

KONDOR Lajos
Budapest, XII.
Vércse u 37

KONSTANTIN László
Budapest, VI.
Bajcsy
Zsilinszky u 33

KOPASZ Márta
Szeged,
Bécsi krt 8-16

KORDA Béla
Szederkény,
Felszabadulás u 40

KOROLKO Malgorzata
Olsztyn,
ul. Marchlewskiego
3/4 m 3
LENGYELORSZÁG

KÓRUSZ József
Budapest, II.
Harcsa u 2

KÓHEGYI Gyula
Budapest, X.
Harmat u 40

MARTYN Ferenc
Pécs, Toldy M. u 4

MAURER Dóra
Budapest, II.
Szász Károly u 2

MENYHÁRT József
Debrecen,
Április 4 u 15

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESETŐJE — XI. ÉVF. 2. SZÁM
SZERKESZTŐ: GALAMBOS FERENC — A KIADÁSÉRT FELEL:
RÉTHY ISTVÁN K. B. K. TITKÁR — BUDAPEST, II. JÚLIA U. 2/C.

A DÁNIAI EX LIBRIS KONGRESSZUS ELÉ

Nemcsak a hazai, de az európai, kisgrafikát művelő grafikusok és gyűjtők is nagy érdeklődéssel tekintenek az ez év augusztusában Dániában megrendezendő XIV. Nemzetközi Exlibris Kongresszus elé.

Mantero dr. elgondolása, hogy az egyes országok exlibris gyűjtő egyesületeit egy csúcshozzászólásba (FISAE) tömörítse, hogy együtt munkálkodjanak a két évente megrendezendő kongresszusok sikere érdekében, igen kedvező visszhangra talált annak idején.

Az egymásután következő kongresszusok alkalmával azonban azt tapasztaltuk, hogy a résztvevő egyesületek ígéreteiket nem mindenkor váltották be.

A minden kongresszusra tervezett és kiadandó cserelistát a budapesti kongresszusra csak a francia és magyar egyesület prezentálta a résztvevőknek!

A FISAE könyv budapesti megjelentetése után, a dánok már nem vállalták a következő kötet kiadását. Még úgy sem, ahogyan a budapesti kongresszus megszavazta, t. i. hogy minden ország egyesülete 16 oldallal járul hozzá a III. kötet megjelentetéséhez. És az eredmény? Az olasz, cseh és a magyar egyesületeken kívül a többi egyesület tartózkodó álláspontra helyezkedett!

A dániai kongresszus FISAE delegátusainak ülésén többek között erről fog beszámolni Klaus Rödel. Javasolni fogja egy állandó FISAE titkárság felállítását a közvetlen kapcsolat érdekében. Javaslatai között szerepel a még nem tagok: Finnország, Japán, Anglia, Kanada, az U.S.A., Románia és a Szovjetunió gyűjtőklubjainak felvétele.

Köszöntjük a dánokat kongresszusok megrendezése alkalmából, kívánunk munkájukhoz sok sikert és eredményt. Próbálják elérni, hogy a passzív magatartást tanúsító - főleg nyugati egyesületek - nagyobb megértéssel és hozzájárulással vegyenek részt a FISAE közös kiadványai megjelentetésében, hiszen ez az összeurópai gyűjtőtábor érdekét is szolgálja.

Réthy István KIBK titkár

BÚCSÚ A DÜRER TEREMTŐL

1971 decemberében végleg bezárta ajtaját a Képcsarnok Vállalat grafikai boltja s egyben kiállítóhelyisége, az V. kerületi Bajcsy Zsilinszky ut 52. szám alatt működött Dürer Terem. Ezzel a csendben lezajlott eseménnyel a főváros egy intim hangulatu kis kiállítóhelyiséggel lett szegényebb. A hírek szerint 1972-től új funkciót teljesít majd a terem: a Fiatal Képzőművészek Studiója kiállító helyisége lesz. Ez az új feladat azonban már nem tekinthető az eddigi tevékenység folytatásának, így a Dürer Terem történetéről mint lezárt periódusról beszélhetünk.

Működésének nyolc és fél esztendeje alatt a Dürer Terem a magyar grafika "szent helye" lett. Falai között számos, emlékezetes grafikai kiállítás zajlott le s az ezekből kiáradó vonzóerő a művészek és grafikabarátok jelentős táborát vonta "nem szabályozott", spontán kapcsolattal maga köré. A Dürer Terem története egyben a magyar grafika története is, így amikor most működésének eredményeit felelevenítjük, egyben a magyar grafika történetének egy szakaszáról a jövő műtörténészei számára is adatokat szolgáltatunk.

A Képcsarnok 1963-ban Varga Nándor Lajos rézkarcos alkalmi grafikájával arról értesítette a gyűjtőket, ügyfeleket, hogy szeptember 27-én új grafikai szaküzlete nyílik a Bajcsy Zsilinszky ut 52. szám alatt. Egy hónappal később már az ott rendezett első kiállításról adnak hírt. November 27-én Gadányi Jenő grafikai hagyatékának bemutatóját nyitotta meg Körner Éva művészettörténész. A kiállítás meghívóját Gadányi eredeti hidegtű karca díszítette és helyszíneként a "Dürer-szalon" szavak voltak kinyomtatva. Az utóbbit még a meghívó kiküldése előtt gondos kezek "Dürer Terem"-re változtatták s ezzel megtörtént az új kiállítóhelyiség névadása. Ettől kezdve a plakátok városszer- te így hirdették az időnként megrendezett grafikai kiállításokat.

Ágotha Margit

ÁGOTHA Margit fametszete XI

A megnyitás évében még egy kiállításra került sor, Würtz Ádám műveiből. Ennek a meghívójára is rányomták a kiállító művész egy rézkarcát s ezzel dicséretre méltó, nemes grafikai gyakorlatot vezetett be a Képcsarnok. A Dürer Terem nyolc és fél éves működése alatt kibocsátott meghívók mindegyikét a kiállító egy-egy grafikai alkotásával - tulnyomó részben rézkarccal - átták el. Így a gyűjtőkhöz a legkiválóbb magyar művészek eredeti grafikai alkotásai jutottak el. Egy idő múlva a meghívólapokon levő grafikát az alkotók sajátkezűleg szignálták is, így azok hiteles grafikai alkotássá váltak, méltóképpen gyarapítva a kisgrafika barátainak gyűjteményét. Csak elismerés illeti a Képcsarnok Vállalatot ezért a nyilvánvalóan anyagi áldozattal járó, kulturált képzőművészeti ismeretterjesztésért. A meghívók idővel kulturtörténetünk fontos dokumentumai lesznek.

Gross.

GROSS Arnold linómetszete X3

1964-ben havonta egy művész egyéni kiállítását rendezték meg a Dürer Teremben. Ebben az évben kiállítók voltak: Hincz Gyula, Varga N. Lajos, Borsos Miklós, Kondor Béla, Szász Endre, Reich Károly, Pór Bertalan, Bencze László, Végh Gusztáv, Kass János és Barcsay Jenő. Az év szeptemberében bemutatott a Madách Imre emlékére rendezett grafikai pályázatra beérkezett műveket.

1965-ben újabb 12 grafikával gazdagodtak a Dürer Terem meghívói révén a gyűjtők mappái. A Bajcsy Zsilinszky uti kiállítóhelyiségben ez évben Raszler Károly, Csohány Kálmán, Martyn Ferenc, Róna Emy, Tarjáni Jenő, Feledy Gyula, Pirk János, Czétényi Vilmos, Kondor Lajos, Stettner Béla és Bognár Árpád egyéni kiállítására került sor. Május hónapban kollektív kiállításon mutatkoztak meg a Kisgrafika Barátok Köre művésztagejai. Kiállításukon főleg ex librisek és alkalmi grafikák csereltek. A kiállítások megnyitója ekkorra már a szellemi élet eseménye lett, hiszen a megnyitóbeszéd megtartását nemcsak neves művészettörténészek, hanem írók, költők, színművészek is vállalták.

ZALA Tibor
rézkarca C3

ZALA Tibor

1966-tól az évi kiállítások száma a felére csökkent, de még így is jelentősnek tekinthető a Dürer Terem tevékenysége, hiszen a kiállító helyiségek szűkében levő Budapesten évente 6-7 művész kiállítására adott lehetőséget. 1966-ban láthattuk Maurer Dóra, Kádár György, Szántó Piroska és Gyulai Liviusz egyéni kiállítását. Október hónapban Martyn Ferencsel az élen a pécsi grafikusok (Bizse, Soltra, Kolbe, Simon, Lantos) közös kiállításon mutatkoztak be, először a fővárosban.

1967. év kiállítói: Papp Oszkár, Szász Endre, Pásztor Gábor, Gácsi Mihály, Konstantin László, Gy.Molnár István, Zala Tibor.

1968-ban Pap Gyula, Szinte Gábor, Lenkey Zoltán, Hertay Mária, Kondor Lajos és Barczy Pál műveinek két-két hetes kiállítására adott otthont a Dürer Terem.

A kiállítások számát illetően az 1969-es év volt a leginkább eseménytelen a kiállítóhelyiség életében. Mindössze két kiállításról értesülhettek a gyűjtők: áprilisban Szenes Zsuzsa, novemberben Dudás Jenő kiállításáról.

1970-től visszaállt a korábbi rend, évente ismét 6-7 kiállítást láthatott a közönség. Ebben az évben Mészáros Mihály, Beron Gyula, Gross Arnold, Ágotha Margit, Pető János és Maurer Dóra egyéni kiállításán kívül augusztus 26-tól október 3-ig a magyar grafikusművészek kiemelt alkotásainak bemutatóját rendezték meg.

A Dürer Terem pályafutásának befejező, 1971-es esztendejében sem csökkent a kiállítások magas művészi színvonala. Ekkor Perei Zoltán, Aszódi Weil Erzsébet, Ábrahám Ráfael, Erdős János, Bencze Gyula és Zala Tibor kiállításának lehettünk tanúi. Közülük időrendben az utolsó, Zala Tibor kiállítása már a Dürer Terem további életére utalt: a grafikák mellett legujabb bronz érmeit is bemutatta a művész. Így szerepelnek ma együtt a festészet, grafika, szobrászat alkotásai a Képcsarnok új, impozáns kiállítóhelyiségében, a Vörösmarty téri Csontváry Teremben.

A Dürer Teremről szóló beszámoló csak úgy lehet teljes, ha megemlékezünk az intézmény vezetőjéről, az ott megrendezett 59 kiállításértő rendezőjéről, dr. Duray Lászlóné művészettörténészről. Rokonszenves személyét a magyar grafika határtalan szeretete és kitűnő ismerete jellemezte. Kedves, közvetlen egyénisége nagyban hozzájárult a Dürer Terem vonzó légkörének kialakításához. A kiállítások kulturális megrendezésével, a látogatóknak nyújtott sok szíves tanáccsal a magyar grafika számára sok új barátot sikerült szereznie.

A Dürer Terem működésének közel egy évtizede egybeesett a magyar grafika történetének egyik fényes periódusával. Bár a jó grafikák nem itt, hanem a műtermek meghitt csendjében születtek meg, azok rendszeres bemutatásával, a grafikai művészet állandó napirenden tartásával, új grafikagyűjtők toborzásával nagy szolgálatot tett a magyar grafika ügyének. Megszűnésekor szeretettel és elismeréssel emlékezik meg a Dürer Teremről a Kisgrafikabarátok Köre sokszáz főnyi tábora!

Dr. Soós Imre

studio

GALÉRIA 72

A DÜRER TEREM helyén 1972 június 3.-án megnyílt a FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK önálló kiállítóhelyisége a STUDIÓ GALÉRIA, mely az évenként megrendezésre kerülő STUDIÓ-kiállítások mellett lehetőséget biztosít a pályakezdő fiatal művészek egyéni bemutatkozására. Az első két tárlaton a STUDIÓ vezéregyéniségeinek képeit, grafikáit illetve szobraikat láthattuk, de a harmadik kiállítást már a terveknek megfelelően két fiatal művész BIKÁCSI DANIELA és KOVÁCS TAMÁS műveiből rendezték.

POHÁRNOK ZOLTÁN

EX LIBRISEI

M

Pohárnok Zoltán mint festő- és grafikusművész talentumos alkotásokkal tette le névjegyét a magyar művészettörténet asztalára s hogy milyen eredménnyel, azt bizonyítják azok az előkelő folyóiratok (Művészet, Nyugat, Napkelet, Revue de Hongrie stb.) és azok a kitűnő képzőművészeti kritikusok (Farkas Zoltán, Jajczay János, Dömötör István, Francois Gachot, Luigi Servolini stb.) amelyek és akik foglalkoztak művészetével. Ennek ellenére a Művészeti Lexikonban hiába keressük a nevét (s ebben, sajnos, nem áll egyedül); amit életéről tudunk, azt saját önéletrajzi feljegyzései alapján Varga Nándor Lajos "Adattár a magyar művészi grafikához. Rézkarcolók 1900-1936" c. munkája (Budapest, 1936) őrizte meg a számunkra.

Élete nem szokványos művészet, hanem kész regény. Győrben született 1905. július 4-én. Itt végezte középiskolai tanulmányait is. Első nekifutásra nem sikerült a Képzőművészeti Főiskolára bekerülnie, de ez nem zökkentette kedvét; világjáró utra indult és meg sem állt Konstantinápolyig. A nagyvárosi metropolisban cégtáblákat festett, karikatúrákat rajzolt török újságoknak ha minden kötél szakadt, mint utcai énekes kereste meg a kenyerét. 1926-ban tért haza, egy évig nyelveket tanított Dombóváron, de 1927-ben sikerült bekerülnie a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Glatz Oszkár volt a mestere. Szülővárosának 300 pengős ösztöndíjával ismét vándorutra kelt, bejárta fél Európát és Franciaországot, legtöbbször persze gyalog. Az út gazdag élményt hozott: 260 rajzzal a tarsolyában tért haza. 1930-tól kizárólag festéssel foglalkozott s 1931-től ott találjuk a kiállító művészek között. A Szinyei Társaság kitüntetését kétszer kapta meg és 1935-ben 100 pengő különjutalmat is kapott. Festményeit, akvaréllel együtt, két önálló kiállításon mutatta be: 1938-ban a Frankel Szalonban, 1944-ben pedig a Műbarátban.

Festészetében tematikailag a tájkép, a csendélet és az alakos interieur volt az uralkodó, stílusban pedig jól illeszkedett bele a korabeli magyar poszt-impreszionizmus áramlatába. A zebebényi táj sűrűn tér vissza tájképein, mert sokat dolgozott Zebebényben, de a nagy zebebényi mester, Szőnyi semmi hatással sem volt művészetére. Egyes kritikusok Berény Róbert hatását vélték alkotásain felfedezni, de a Berény-hatás csak esetleges volt; Pohárnok Zoltán mint festő is hamarosan megtalálta a maga stílusát. Kifejezőképessége évről évre fejlődött, de amíg a tájképein a színek, a lágy tónusok domináltak s a tájkép elemei: A fák, az ég, a házak elsősorban mint színjelenségek tűntek elő, addig csendéletei, interieurjei már testszerűbbek, a szín és a forma egymás mellé rendelve egységbe olvad. Festészete nem nélkülöz egyfajta dekorativitást, amelyet kritikusai, esztétikai álláspontjuk szerint hol erényének, hol hátrányának könyveltek el. Egyben azonban mind megyezetek s ez Pohárnok akvarelljeinek magas művészi színvonala.

Pohárnok Zoltán grafikával 1933-tól kezdett foglalkozni. Rézkarcokkal indult, majd a rézmetszetre tért át. Három önálló grafikai kiállításáról van tudomásunk, ebből kettőt az Ernst Múzeum mutatott be (1934 és 1936), a harmadik megrendezésére pedig Szaloniki nyújtott lehetőséget. Mint könyvillusztrátor a Peleskei nótáriushoz készített 24 metszetet; megjelent ezenkívül két rézkarc-mappája is: A Hellas című tíz, a Győr című hat rézkarcot tartalmazott. Grafikai munkásságát elsősorban Tóth Ervin kísérte figyelemmel, aki "Európai grafika" című munkájában (Bp. 1943, Vajna) Napraforgók című rézmetszetét reprodukcióban is közölte s ugyancsak ő hívta fel rá a figyelmét Luigi Servolininek is, aki "Lincisione originale in Ungheria" című munkájában (Bologna 1953) nemcsak érdeme szerint méltatta, de három rézmetszetének reprodukcióját is közölte. Pohárnok Zoltán a rézkarc és a rézmetszet mellett a sokszorosító grafika egyéb technikáiban alig dolgozott, egy fametszete azonban így is harmadik díjat kapott a Főváros által meghirdetett és Budapesten ábrázoló fa- és linometszetű pályázaton (1940).

Kevesen tudják, hogy Pohárnok Zoltán az ex libris területén is jelentős munkásságot fejtett ki. Ex librisei és alkalmi kisgrafikái - mind rézmetszettek - 1935 és 1944 között keletkeztek. Pohárnok ezirányú munkásságát azonban a gyűjtők nem, vagy csak alig ismerik, mert könyvjegyei saját maga, családtagjai és barátai részére készültek, csereforgalomba nem kerültek s nagyon kevés gyűjtemény dicsekedhet velük. A magyar ex librisrel foglalkozó, átfogó jellegű munkák is megfeledkeznek róla. Nevét már 1938-ban ott találjuk a MEGE cserelistájának művészjegyzékében, sőt egyik alkalmi kisgrafikáját a MEGE 1938-ban kiadott "Bort, buzát, békességet" című albuma is közölte. A MEGE törekvéseit azzal is támogatta, hogy mindazoknak, akik 10 pengőt, vagy ennél nagyobb összeget adtak a MEGE pénzügyi alapjának, Pohárnok rézmetszetét kapták ajándékba.

Pohárnok Zoltán rézmetszetű ex librisei és alkalmi kisgrafikái a tiszta vonal ünnepélyes egyszerűségére épülnek; különböző mélységű és vastagságú vonalai, pontjai puritán kompozícióit a korabeli rézmetszetű kisgrafika magas színvonalára emelték. Első ex librisei és alkalmi grafikai monogrammosak. Említsük meg ezek közül a saját részére készített 1938 évi újévi lapját, ahol a P és Z betűk vastag szárának monatóniáját hullámvonalakkal és csikozással

PZ

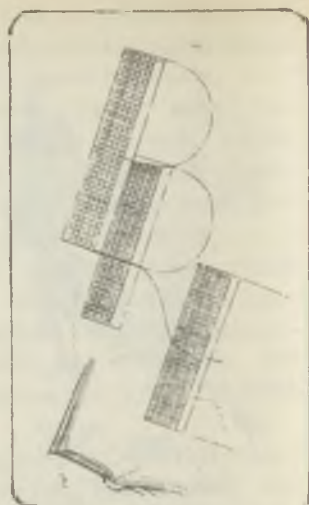
PZ

oldja fel; ugyanezt láthatjuk a P.R.E. monogrammos ex librisén is. Az ex libris M.C. - M.B.-n a két monogramm egy nyitott könyv két oldalán foglal helyet s a maga szükségességével is a jó ex libris mintaképe. A This is my book M.M.-en az egymásba kapaszkodó két azonos betű szárait ugyancsak levélminták, hullámvonalak tarkítják s a háttér ritkább-sűrűbb, vékonyabb-vastagabb vonalkázása nemcsak a betűk kiemelését szolgálja, de a művészi hatás felfokozásához is hozzájárul. Alakos ex librisei közül a "Farkas Lidia könyve" a maga kottástyukjával és kiskacsaival szinte japánosan finom, míg az "Ex libris Münnich Antal" könyv fölé hajló férfialakjával, háttérben az égő házzal már a háborúra utal, amely nemcsak az emberséget, de a muzsákat is hallgatásra kényszeríti.

A bemutatott öt ex librisen és alkalmi kisgrafikán kívül Pohárnok Zoltánnak még négy hasonló alkotásáról van tudomásunk. Ez a kisgrafikai oeuvre nem nagyon gazdag ugyan, de mégis jelentős és Pohárnok Zoltán ezek alapján is megérdemli, hogy besoroljuk századunk magyar ex libris művészetének java alkotói közé.

PZ

PZ

Pohárnok Zoltán a második világháború után kedvét veszette s nem hitte, hogy a romokban heverő ország újra talpraáll s szebb, jobb jövő építéséhez kezd. A negyvenes évek végén Amerikába vándorolt. Kinti működéséről nincs tudomásunk, hazai tevékenységét pedig 1944-61 lezártnak tekinthetjük. Ha itthon marad, majdnem biztos, hogy a magyar ex libris élvonalába küzdötte volna fel magát, de amit addig alkotott, az is értékes része a magyar ex libris művészetnek. Megérdemli, hogy megemlékezzünk róla s számon kell tartanunk a jövőben is.

Galambos Ferenc

Irodalom:

Dömötör István: Pohárnok Zoltán kiállítása. Napkelet 1938. II. 358. 1. - Erdélyi Arpád: Pohárnok Zoltán a Frankel Szalonban. Művészet 1938. 127. 1. - Farkas Zoltán: Pohárnok Zoltán kiállítása. Nyugat 1938. II. 374-375. 1. - Gachot, Francois: Pohárnok Zoltán kiállítása a Műbarátban. Revue de Hongrie 1944. 59. 1. - Jajczay János: Pohárnok Zoltán kiállítása a Frankel Szalonban. Magyar Kultúra 1938. II. 250. 1. - Servolini, Luigi: L'incisione originale in Ungheria. Bologna 1953, Fiammanghi. - Tóth Ervin: A magyar ex libris művészet. Kisgrafika 1938. 2-3. sz. 20. 1. - Varga Nándor Lajos: Adattár a magyar művészi grafikához. Rézkarcolók 1900-1936. Bp. 1937, Szerző.

NAGY ÁRPÁD DÁNIEL

A művészettörténet nem egy művészdinasztiát ismer, külföldön és hazánkban egyaránt. Itthon elég, ha Ferenczy Károly és gyermekei (Noémi, Béni, Valér) példájára hivatkozunk; mind a négyen maradandó alkotásokkal írták be nevüket a magyar művészet huszadik századi történetébe.

Nagy Árpád Dániel ugyancsak egy magyar művészdinasztia tagjának vallhatja magát. Édesapja, Nagy Árpád (1894-1958) az ötvösséget, cserélte fel a grafikával és gazdag kisgrafikai munkásságával ma már a magyar ex libris művészet klasszikusai közé tartozik; öccse pedig, Nagy Arisztid (1924 -) mint építész, fest- és grafikusművész szintén figyelemreméltó tevékenységet fejt ki.

Nagy Árpád Dániel 1922. június 5-én született Gödöllőn, abban az időben, amikor a veszített világháború és a bukott forradalom után gazdasági-ig a létbizonytalanság, politikailag pedig a prefaszizmus árnyékolta be a magyarság életét és mindez a kulturális viszonyokban is visszatükröződött. Édesapja is nehezen élt, a család fenntartása emberfeletti erőfeszítésekre kényszerítette s mindig ott telepedett le, ahol nagyobb kenyeret remélt. Nagy Árpád Dániel a családdal együtt Gödöllőről korán Csongrádra került; ott végezte gymnasiumi, mint középiskolai tanulmányait. Szabad idejében mindig édesapja körül sündörgött s az ötvösség nem egy munkafolyamatát éppen úgy elleste tőle,

142. Nem

A műszaki pálya, amely a kenyeret biztosította s amelyet kezdetben csak átmeneti megoldásnak tekintett, akkor sem eresztette el, amikor erre már meg lett volna a lehetőség. A művészi munkára csak akkor gondolt, amikor édesapja kezéből a halál kiütötte a vésőt, de nem főhivatásként, hanem csak pihentetőnek.

Nagy Árpád Dániel bármennyire is megtanult rajzolni az Iparművészeti Főiskolán, mint ötvös, elsősorban az anyagformálás titkaiban volt otthon. Metszeni édesapjától tanult, de grafikai tevékenységének első korszakában sok olyan problémával találta szemben magát, amelyet csak később tudott megoldani. A valóságból indult ki és oda is tér vissza, néha kissé száraz előadásmóddal és szimbolikában is alkalmazkodott a jól bevált hagyományokhoz; a felszabadultabb komponáláshoz, az asszociációk szabadabb játékához, a szimbolumteremtés egyéni módszereihez csak később jutott el. A hagyományokhoz való ragaszkodását mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy nem egyszer közismert szimbolumokat állított kompozíciói középpontjába (Rodin Gondolkodója, a Milói Vénusz stb.) s ez bizony nem készítette művészi-szellemi erőfeszítésre. Csak évek múlva jutott el a paradox igazsághoz, hogy akkor lehet legjobban követni egy példaképet, ha idővel és időben szakítunk vele. Az ötletesség, amely az apa, Nagy Árpád művészetének természetes velejárója volt, a fiúnak, Nagy Árpád Dánielnek csak hosszú küzdelem után jutott a birtokába. Ha a technika oldaláról nézzük művészetét, akkor azt látjuk, hogy a fametszetben - elsősorban folthatásos lapjain - nehezen találta meg a fekete-fehér

egyensúlyát és a fésűsvész is gyakran tulzásokra csábította (ex libris Lou Asperslag), de ott, ahol historicizál, vagy etnográfiai kuriózumokra épít, tartalmilag is, formailag is értékeset ad. A legsikerültebb munkái linometszetek. Színes linói formamegoldásaikkal, színérzékenységgükkel, bár festői hatásokat kínálnak, mégis megmaradnak a grafika határain belül – és igen jó grafikák! (Sallayné Dohnányi Rózsika könyve, ex libris Leveszy Mária stb.). A festő és a grafikus szerencsés találkozása ezek a lapok és ez az az út, amely Nagy Árpád Dánielnek végleges művészi arcélt és állandó sikert hozhat. Erőteljes plasztik- és pleximetszeteiben a modern technikához gyakran konzervatív tartalom járul; itt már csak pár lépés kellene ahhoz, hogy a szándék és a megvalósulás szinkronba kerüljön.

Feltétlenül a javára kell írunk Nagy Árpád Dániel művészetének azt, hogy kifogástalan betűket metsz és a feliratot mindig szervesen építi bele a kompozícióba. Ennek a ritka adottságnak köszönheti, hogy kisgrafikai munkásságában a szignetek és szignetszerű ex librisek legjobb alkotásai, ezek reprezentálják művészileg a megvalósulás teljességét, pedig e műfaj nem kisebb mesterrel dicsekedhet itthon, mint néhai Kozma Lajos! Ahol kizárólag betűket használ, betűinek szépségével és a térkitöltés harmónikus arányosságával ragad magával; ahol pedig a szövegrészt egy kisgrafikai műtűrről (virág, figura, madár stb.) dúsítja fel, ott úgy bontja meg a látszólagos egyhangúságot, hogy nem higit, hanem inkább súlypontoz. Ilyen jellegű munkái közül említsük fel a KBK. emblémáját, Illyés S. László paragrafusba rejtett monogramos szignet-

Hajn

jét, Dér László épületet formázó monogramját, vagy Edvi Illés Péter embléma-szerű ex librisét, mint iskolapéldáit a modern szignetnek, illetve szignetszerű ex librisnek.

Nagy Árpád Dániel ex librisei kiállításokon is elég gyakran kerültek a közönség elé; külföldön talán gyakrabban, mint itthon. Külföldön szerepelt Tallinban (1963), Tarnóuban (1963), Grazban (1964, 1965, 1966, 1967, 1968), Viseuban (1965), Comoban (1968), Minszben (1969), itthon pedig Budapesten, a Nemzetközi Ex Libris és Kisgrafikai Kiállításon (1967), a Szerencsi Helytörténeti Gyűjtemény állandó ex libris kiállításán (1968), a gyulai (1969), a szolnoki (1969), veszprémi (1969), pápai (1969) ex libris kiállításokon, 1970-ben pedig a XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszussal kapcsolatos Nemzetközi Ex Libris és Kisgrafikai Kiállításon, valamint a "Szőlő és bor az ex libriseken" című kiállításon. Jó értékelés jelent meg róla a Kisgrafika Barátok Köre jubileumi évkönyvében és a "Magyar Kisgrafika 1970" c. kiadványban, de pár hazai és külföldi folyóirat (Jelenkor, Enotria, Magyar Könyvszemle, Nordisk Exlibris Tidsskrift) is megemlékezett róla, illetve közölte lapjainak reprodukcióit. Ennek ellenére úgy érezzük, hogy kevesebb kritikát, elismerést és biztatást kapott, mint amennyit megérdemelt volna.

Nagy Árpád Dániel nem tartozik a termékeny művészek közé; kisgrafikai munkássága mintegy 150 lapra tehető. A viszonylag kicsi termés nemcsak arra mutat, hogy megfontoltan alkot, de arra is, hogy kevés ideje van az alkotásra. Munkamódszere a rutinmunkákat kizárja ugyan, de ugyanakkor az egyenletes fejlődést megnehezíti. Pedig szignetjei jó utat mutatnak; ez az az út, amelyet nagyobb méretű kompozícióival és alakos ex libriseivel s követnie kell ahhoz, hogy művészete teljesen beérjen.

G. F.

LORENZO ALESSANDRI

Aki látta Spina 1971-ben készült fényképét, amelyről egy hosszúhaju, szakállas, nagyvirágos inget viselő, nyakában láncos medáliát hordó férfi néz vissza ránk, az potré alanyát öregedő hippivezérnek, vagy legjobb esetben is beat-dobosnak gondolná, pedig Lorenzo Alessandri, akit a fénykép ábrázol, a mai olasz grafika elismert nagyságai közé tartozik és munkásságában jelentős szerepet visz az ex libris is.

Alessandri 1927. február 16-án született Torinóban. Mint önálló művész, gyermekkorától ellenállhatatlan vonzalmat érzett a metszetek, a metszés iránt; ezt bizonyos fokig érthetővé teszi az a tény, hogy nyomdászcsaládból származott. Már az iskolapadban kezdte kísérleteit, radírgumijából nyomóducot állított elő s a lenyomatokkal teleszórtá könyveit, füzeteit s ha más nem volt, hát iskolatársainak kezét. Linometszéssel édesapja nyomdájában kezdett foglalkozni. Alig tizenöt éves, amikor egy fametszetével résztvesz egy ifjúsági kiállításon és elnyeri az első díjat: 200 lírát. Ez hallatlan önbizalmat és ambíciót ad neki. A linoleumot azonban csakhamar a fával cserélte fel; a kemény anyaggal való birkózása közben már kezdett kialakulni egyéni stílusa. Ekkor kezd ex libriseket is alkotni; könyvjegyeit kezdetben barátai, és saját részére készíti, de csakhamar jelentkeznek a hazai és külföldi megrendelők is.

Fa- és linometszeteinek a száma mintegy kettőszázra tehető. Autodidakta, mint festő és grafikus maga kísérletezte ki a szükséges technikai fogásokat, de az önképzés is jó iskolának bizonyult. 1944-ben Torinóban megalapította a "Soffita Macabra"-t, 1954-ben pedig "La Candella" címmel megindított egy művészeti folyóiratot.

A sokszorosító grafika legnagyobb örömének az első levonatot tartja. A sikerült alkotás felemelő érzést nyújt, ha pedig hiba van a lenyomatban, azonnali közbelépésre, megújításra ösztönöz. Fa- és linometszetben minden méretet és minden műfajt kipróbált a bélyegtől a plakátig és mindezt sikerrel. Már fa- és linometszeteiben is sajátos metszőtechnikával jelentkezett: Kompozícióit fehér alapon fekete, vagy fekete alapon fehér pontokból állította össze. Ez az eljárás technikailag igen hosszadalmas ugyan, de hallatlanul izgalmas művészeti élményt kínál. Nagyobb kompozícióknál ez a metszémód tetemes időt igényelt, éppen azért gyorsabb és újabb művészeti hatásokat kínáló grafikai technikát keresett, mert igényeit a fa és lino már nem elégítette ki. 1954 körül felfedezett édesapja műhelyében egy kimustrált rézkarcprést, amelyet felcipelt padlásszobájába és rendbetett. Ekkor kezdett ismerkedni a rézkarc technikai lehetőségeivel és eredményeivel; a technikai részt ennél is hamarosan a magáévá tette, sőt ki is bővítette. Két, három lemezen dolgozott egyszerre és csakhamar érett alkotások kerültek ki a keze alól. (1954 és 1965 között kézült 46 válogatott rézkarcát nemrég mutatta be a torinói Sufanta Galleria, melynek megalapításában ugyancsak résztvett.) Ötleteinek átgondolása után mindig gyorsan dolgozik, de ez a gyorsaság sosem megy sem a technikai kivitel, sem a művészi igényesség rovására, ellenben maradéktalanul megőrzi az első ötletcsira életerejét és művészeti hatékonyságát. A rézkarcra azonban hamarosan ráunt, az akvatintára tért át, amely sok türelmet igényelt, gondos munkát kívánt, technikailag is, időben is lelassította az alkotást, éppen azért hamar felhagyott vele. Az akvatintát a vernis mou követte, amelyben szintén nem új technikai fogást kísérletezett ki és alkalmazott teljes sikerrel. Ekkor alakult ki sajátos szürrealista stílusa, melynek sikerei Hieronymus Boschig nyulnak vissza. Ekkor kezdett nagygrafikai sorozataiba is, melynek gyökerei Hieronymus Boschig nyulnak vissza. Ekkor kezdett nagyobb grafikai sorozataiba is, melynek első állomása a "Babák" voltak; a babákon azonban senki se képzeljen el sem angyalarcu babinókat sem jassznyelvben szentesített szép nőket; Alessandri babái koravén, elidegenedett későbbi felnőttek fiatalkori arcmai amelyeket gunnyal nyugtáz és iróniával hitelesít, közben nem csak a lemezét áztatja vitriolba, de mondanivalóját is. E lapok 1959 és 1961 között készültek; megelőzőleg meg is festette őket. Ezt követte a "Vadállatok" sorozat (1961-1962), a "Saltacchias", a "Sciassaberocchias", a "Fantasberocchias" és a "Rimediatiiles" feledhetetlen lapjai, amelyekre az egész olasz művészeti közvélemény felfigyelt. Nemlétező állatai nemcsak fantázia-gazdaságát, a technikai kivitelnek a mondanivalóhoz idomított adekvát alkalmazását dicsérik, de áttételesen fikozőfikus mélységekbe ásnak s mindig utalnak az emberben meglapuló bestiára is.

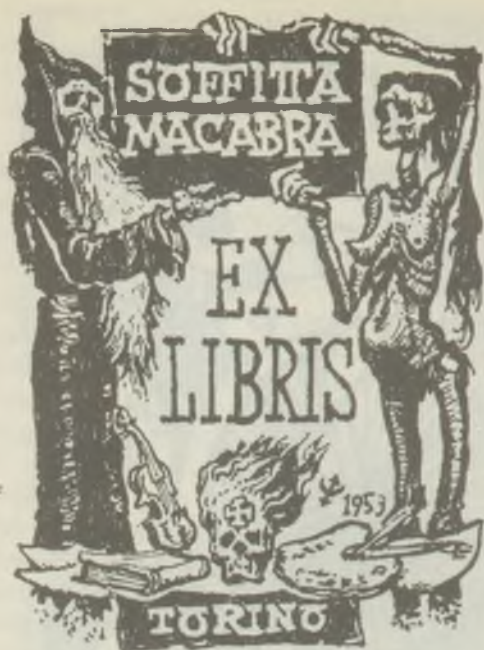
Alessandri nem kis sikerekkel a háta mögött csak 1964-ben hagyta ott apja nyomdász-műhelyét s azóta kizárólag a művészetnek él. Ekkor hozta létre a "Sufanta"-t, amely hazai és külföldi művészeket bemutató, kollektív és

Gino Sabbattini

Kluyver

egyéni kiállításaival jelentős szerepet játszik a mai olasz művészeti életben. Maga Alessandri 1942 óta kétszázharminc kollektív kiállításon vett részt, hazáján kívül Ausztriában, Argentínában, Belgiumban, Braziliában, Csehszlovákiában, Dániában, Hollandiában, Franciaországban, Németországban, Lengyelországban, Portugáliában, Romániában, Svájcban, Svédországban, Uruguayban; 1954 óta huszonnégy önálló kiállítása volt, közülük tizenegy idegenben. Különösen Hollandiában aratott igen nagy szakmai és közönségsikert, ahol hosszabb ideig tartózkodott s ahol munkáinak Utrecht és Amsterdam muzeumi adak nyilvánosságát. Grafikai ott vannak a legrangosabb közgyűjteményekben Museo D'Arte Moderna Torino, Museo della Xilografia Italiana Carpi, Cabinet Royal des Estampes, Bruxelles, Yale University Library stb.). Külföldi utazásai (Franciaország, Belgium, Hollandia, Svédország, Németország, Ausztria, Akisztán, India, Szovjetunió, Tanzánia, Uganda, Etiópia, Jugoszlávia, Magyarország, Románia stb.) sok élményt adtak neki, amelyek egyéni formájukra fordítva gyakran térnek vissza alkotásaiban. Több képzőművészeti lapunkatársa és sokat foglalkozik vele az olasz rádió és televízió is.

Alessandri grafikáinak értékét, túl művészi színvonalukon, nagyban emeli az is, hogy kevés példányszámban (50, 20, 12 stb.) készülnek s a művész lehúzás után a lemezeket megsemmisíti. Ez az oka annak, hogy a teljes Alessandri-oeuvre-nak a művész maga sincs birtokában és egyedül a kiváló nyomdász, Cesare Gardini dicsekedhet vele. Alessandri elsősorban festőművésznél tartja magát, akinek "rajzai és metszetei csak intim napló" a festői munkához; mi Alessandriiban a grafikus tartjuk értékesebbnek. Ebben az ezerarcu műfajban aratta legmaradandóbb sikereit is.

Alessandri, az ex libris művész realista felfogásban dolgozik; a szurrealista elemek, amelyek szabad grafikáira oly meghatározó jellegűek, itt alig alig jelentkeznek. De Alessandri azonban itt sem tagadja meg magát. Morbid elemek elegyednek életvidám jelenségekkel, humora is van, ha kesernyés is ez a humor s a világról alkotott véleménye könyvjegyeiben is tükrözik. Ex librisait nemcsak művészjegyről, a kétszacsu nyállal átlótt holdsarlóról lehet felismerni, de metszsmódjuk, tematikus felépítésük és mondanivalójuk sajátos jellemzőiről is. És ha nem is tartozik a sokat alkotó olasz ex libris művészek közé, munkássága mégis jelentős szerepet tölt be a mai olasz ex libris művészetben.

— lamb

Donde sono nato. 1914

L. Alessandri 1914

Lorenzo ALESSANDRI rézkarca C3

FARAGÓ GÉZA

1877-1928

A századfordulón fellépett művészeink legnagyobb része elsősorban sokoldalúságával tűnt ki. A sokoldalúságnak belső és külső indítékai voltak. Művészeti szempontból a magyar parlag sekélyes izlése indította képzőművészeinket arra, hogy több területen is megpróbálják megostromolni a halhatatlanságot, anyagiilag pedig az élet s a megélhetési gondok készítették erre őket. E sokoldalú művészek közül való Faragó Géza is.

Budapesten született, 1877. június 25-én. Rajzolni Ujházi Ferenctől tanult s több budapesti vállalat reklámgrafikusként foglalkoztatta. Fejlődése szempontjából azonban elégteleneknek érezte a megszerzett alapokat, 1898-ban Párizsba ment tanulmányutra, ahol Muchánál és Colorassinál tökéletesítette tudását. Hazatérése után Szolnokon Fényes Adolf, Kecskeméten Iványi-Grünwald Béla mellett a festészet technikai és stílusproblémáival igyekezett tisztába jönni. Mint festő, először 1910-ben állított ki a Nemzeti Szalonban s ezt ugyanott később még két kiállítás (1923 és 1928) követte. Mint festő, nem nagyon emelkedett felül az átlagon. Egyik kritikusa így írt 1928-ban megrendezettkiállítására alkalmából: "Faragó Géza, aki főleg mint dekoratív festő, plakátrajzoló és karikaturista tette ismertté a nevét, most leginkább kompozíciókat állított ki. Színes, kitalakos képei között akad pár érdekes, de Faragó e téren még legfeljebb szép ígéreteket nyújt." E kritika, ha kissé igazságtalan is, jól hangsúlyozza ki azt, hogy Faragó Géza inkább a grafika területén volt otthon és igazi sikerei is a grafika különböző ágaihoz fűződnek. Táblaképei leginkább magányűjteményekbe kerültek, de három képe (Este a Dunán, Korai holdsütés, Seefeldi parasztlány) a Magyar Nemzeti Galériában is megtalálható.

A rajz közelebb állt Faragó Gézához, mint a színek világa és itt nemcsak ismertté tudta tenni a nevét, de egy-két műfajban két évtizeden keresztül vezető szerepet is játszott. Kritikus szelleme, ironizáló hajlama szinte predestinálta a karikatúrára; 1905-ben, a Mücsarnokban kiállított szatirikus guachaival elnyerte a báró Harkányi Frigyes-díjat. Ettől kezdve karikatúrái sűrűn szerepeltek a kor legnevesebb élclapjaiban s ha egyszer megírják majd a magyar karikatúra történetét, biztos, hogy külön fejezetet szentelnek neki.

Még a karikatúránál is nagyobb sikereket aratott a plakátművészet területén. Biró Mihállyal együtt azok közé a plakátgrafikusaink közé tartozott, akik szakítani igyekeztek a századforduló festői plakátstílusával és kialakították a műfaj sajátos formanyelvét és a kizárólagos esztétizálást a plakát funkcionális

követelményeinek rendelték alá. Bár teljesen nem tudtak elszakadni sem a festői reminiscenciáktól, sem a szecesszió mérsékeltbebb beütéseitől, lényegretörő plakátjaikkal új plakátstílust teremtettek, amelyet új korszakként csak a harmincas évek elején Bortnyik és Berény plakátművészete váltott fel. Faragó Géza plakátjai ötletgazdagságukkal, feltjainak merész harmóniájával, a szecesszió maradandó elemeinek a felhasználásával és mértéktartó szinkulturájukkal elnyerték úgy a korabeli kritika, mint a közönség tetszését. Ismertebb plakátjai: a Kerpel-kézfinomító (1910), a Gottschling-rum (1909), a Braun-konyak stb. Törley-pezsgó plakátja pedig a korszak legjobb kereskedelmi plakátjai közé tartozik. Plakátjait 1914-ben Berlinben is bemutatta, igen nagy sikerrel s a világháború legjobb plakátjait bemutató "Posters of World War" című angol kiadvány is méltónak tartotta rá, hogy háborús plakátjairól írásban is és képen is megemlékezzék.

Külön fejezetet alkot Faragó Géza művészeti tevékenységében dizlettervezői és scenikai munkássága. 1910-től 1915-ig a Király Színház, később pedig a Fővárosi Operettszínház scenikusaként nagyon sok kommerszdarabhoz készített látványos, a szindarabok hangulatához jól simuló diszleteket; ezeknek teljes sorozatát talán csak a Színháztörténeti Múzeum tartja számon. A szecesszió álomvilágát jól alkalmazta az operett álomvilágához, önálló utat nem igen keresett, hanem a bécsi iskolát folytatta tovább; a modern színpadépi kísérletek (Gordon Craig, Appia stb.) nem értek el hozzá. Később az IFA részére is dolgozott, modernebb és leegyszerűsített scenikai felfogásban, e stílusának végleges kialakításában megakadályozta a halálát.

Az exlibris huszadik század eleji divatja és megújulása Faragó Gézát sem hagyta érintetlenül. Exlibrisei - mutatis mutandis - kisméretű plakátok erejével hatnak: kitűnő rajz, friss színek s az érett szecesszió eszközeinek (dekadens férfialakok, kecses nők, virágmotívumok stb.) felhasználása jellemzik őket. Legismertebb exlibrise a Lipótvárosi Társaskör részére készült (többszínnyomatu klisé): köralakú, virágdíszes kettős körkeretben tipikusan szecessziós felfogású, olvasó nő látható; a lap körön kívüli részeit szokványos szecessziós díszítőelemek töltik ki és a felirat betűi is a tipográfia szecessziós korszakának törekvéseit tükrözik. Egyik név nélküli exlibrise (ugyancsak többszínnyomású klié) valójában kisméretű plakát. Renaissance-ruhás férfi mellett korabeli ruhás nő áll, kezében kalapdobozzal. A háttérben lombos fa terebélyesedik, rajta koronás hollóval. Egy divattervezőnek, vagy divatáruüzlet-tulajdonosnak keresve sem lehetett volna ennél pregnánsabb exlibrist találni. Igen jó kvalitásokat árul el az ugyancsak név nélküli, heliogravürben kivitelezett exlibrise is, amelyet A Gyűjtő exlibris különszámának luxuskiadása külön mellékletként is közölt. A lap térdelő női aktot ábrázol előlnézetben, virágszőnyegen; mögötte gepárd áll, nyakában virágkoszorúval. Bayros korabeli, rokokós-szecessziós aktjaival szemben szinte szokatlan az akt realista megfogalmazása; a szecesszió itt már csak halvány nyomokban kísért.

Faragó Géza exlibrisei a Szent György Céh 1913-ban megrendezett exlibriskiállításán is láthatók voltak és A Gyűjtő reprodukciókban is közölte őket. Kár, hogy mint exlibrisművész viszonylag keveset alkotott, azonban ennek ellenére is nyilván kell tartanunk a magyar exlibris huszadik századi utolsó között.

- bos -

Irodalom:

- Faragó Géza: Magyar Iparművészet 1928. 222.1.
Faragó Géza kiállítása. Képzőművészet 1928.6.sz.20.1.
I-s: Faragó Géza: A Hét 1901. 704. 1.
I.: Faragó Géza kiállítása. Vasárnapi Ujság 1910.205-206.1.
Lengyel Géza: Faragó Géza kiállítása. Nyugat 1910.1.440-444.1.
Lyka Károly: Faragó Géza. Magyar Művészet 1928. 297-298.1.

A jászberényi Varosi-Járásai Könyvtár októberben exlibris kiállítást kíván rendezni olyan lapokból, amelyek magyar műemlékeket ábrázolnak. A magyar műemlékvédelem 100. évfordulóján nyíló kiállítás katalógusa az összes fellelhető ilyen témájú exlibrisek adatait tartalmazná. Ehhez is kérjük gyűjtő- és művésztagjaink adatközlő segítségét.

A csehszlovákiai exlibris egyesület ezévi találkozóját 1972 szeptember 16-án és 17.-én rendezi meg PISEK városában.

Ismételten kérjük a KBK tagjait, hogy lapunkban való közlésre legújabb exlibriseikből illetve kisgrafikájukból küldjenek egy egy lapot.

Ex libris Dr. Supka Magdolna

VÁCI András eredeti linómetszete X3

Balássy

BALÁSSY ZOLTÁN
linómetszete X3

HÍREK

Andruskó Károly Senta c. 3 x 4 cm méretű, 28 falmetszetet tartalmazó minikönyvecskéjéről nagy elismeréssel ír a belgrádi Politika 1972. január 13.-i száma. A könyv három metszetét felnagyított formában közli is, valamint fényképen a könyvecskét is bemutatja.

Andruskó Károly grafikai művészetével egyre többet foglalkozik a jugoszláviai sajtó. A "Vtisiob srećanju z grafikom Karolyjen Andruskóm" címmel a "Mladinski Raziskovalni Tabori

1970" /Fiatal kutatók tábora 1970/ című, Ljubjanában 1971-ben megjelent kiadvány külön cikket szentelt neki. Sinkovits Péter a Dolgozók 1972. évi 6. számában nagy riportot írt róla. Bede Béla a Magyar Szóban a Szabadkai Munkásegyletem rendezésében kiállításra került 400 ex libriséről szolgál híradással. Gajdik Tibor az újbácskai magyar folyóirat 1972. évi 1. számában emlékezett meg róla "Az ex librisek szerelmese és művésze" címmel. Metszetes minikönyvről a ljubjanai Devnik 1972. január 26-i számában, a Magyar Szó pedig 1972. jan. 30-i számában adott híradást. A Zentai Történelmi Levéltár "Olympia"-sorozatának kiállításáról Erdélyi István írt a Tiszavidék 1972. január 28-i számában.

Ex libris Dr. Bánhidy Ferenc

STETTNER Béla eredeti linómetszete X3

Ex libris Gubisi Tibor

FERY Antal eredeti
fametszete X2/2

Az ezévi legfontosabbnak mondható grafikai kiállítást a Magyar Nemzeti Galériában augusztus 18.-án nyitották. A DÓZSA GYÖRGY EMLÉKEZETÉRE című grafikai ill. kisplasztikai kiállítás méltatására következő számunkban visszatérünk.

Fery Antal és Menyhart József fametszete díszíti. A kiállítás július 20-augusztus 31-ig tartott.

A Nemzetközi Könyvév alkalmából a pápai Jókai Könyvtár exlibris kiállítást rendezett a budapesti kongresszus magyar kiállítóinak munkáiból. Az izléses meghívót

Szólós, illetve boros témájú exlibrisekből nyílt kiállítás augusztus 19.-én a Mezőgazdasági Múzeumban. Az I. Borvilágverseny adott alkalmat a Dr Lippoczy Norbert által adományozott rendkívül érdekes gyűjtemény kiállítására. Következő számunkban a tárlatról külön cikkben számolunk be.

Ex libris Gubisi Tibor

BORDÁS Ferenc
eredeti fametszete X2

FELHIVÁS!

Az augusztusban megküldött KISGRAFIKA első számába tagdíj-hátralékosainknak befizetési lapot mellékelünk. Ezen a tagdíjhátralék összegét is feltüntettük.

A helsingöri kongresszusi mappát csak azoknak küldtük el, akiknek tagdíjhátralékuk nincs. Az elmaradt tagdíj befizetése után a kongresszusi mappát postán elküldjük.

Előző számunkban a cserelistába néhány téves adat került. Itt közöljük a helyes neveket és címeket:

Baldavári Ferenc helyett = Baldavári László

Soós Imre címe = Cegléd, Achim A. u. 7/a

Soós Lajosné címe = Cegléd, Rákóczi u. 56. A ép.

STERBENZ Károly fametszete X2

Kakuszi Jánosné, a szegedi Somogyi Könyvtár főkönyvtárosa, aki tizenkilenc évig dolgozott a nagyhirű intézményben és a Somogyi-Könyvtári Híradóban, valamint a Kisgrafika Értesítőben megjelent cikkei, valamint ex libris gyűjtői és kiállítás - rendezői tevékenysége következtében a magyar ex libris szorgalmas munkása is volt, 1972. március 1-én, 43 éves korában elhunyt. Halálát saját veszteségünknek is érezzük!

1972. április 25-én elhunyt Korda Béla festőművész, a kisgrafika érdemes munkása. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

VÁRKONYI Károly fametszete X2

A Múzeumi Kurir /Debrecen, Déri Múzeum/ 1971. év decemberi /7./számában olvastuk, hogy Bánszky Tamás 1971-ben, közelebbről nem közölt időpontban Földeákon 78 éves korában elhunyt. Bánszky Tamás sokáig működött Debrecenben, mint rajztanár, résztvett az Ajtósi Dürer Céh életében és sok ex libris megalkotása fűződik a nevéhez.

Kopasz Márta 1971. októberében Szegeden megrendezett tárlatát és az ott kiállított ex libriseket Szelesi Zoltán ismertette a Művészet 1972. évi februári számában. A cikk mellékletét képező illusztrációk ugyancsak ex librisek.

KÉKESI László linómetszete X3

A Jászberényi Járási és Városi Könyvtár 1966-1970. évi értesítője, a "Könyvtár és Művelődés" tanulmányai között ex libris vonatkozású cikk is található. Szerzője Gombos László.

Trojan Marian József ex libriseiből 1972. január 29-én Debrecenben nyílt meg kiállítás a 127. sz. Iparitanuló Intézet KISz szervezetének rendezésében.

Stettner Béla "érdemes művész" címmel történt ki-tüntetése alkalmából /h.m./ irt róla értő, értékelő méltatást az Esti Hírlap 1972. március 31-i számában.

Érdekes cikk látott napvilágot a Bukarestben megjelenő Könyvtári Szemle 1971. évi 4. számában "A könyvrárák és az ex libris" címmel. A cikk a romániai ex libris élet vezéregyéniségének, Gábor Dénesnek az írása. A kérdéses folyóirat-szám egyébként is igen sok ex libris reprodukcióját közli úgy magyar /Kertes-Kollmann Jenő, Andruskó Károly, Fery Antal, Diskay Lenke, id. Cseh Gusztáv, Kós Károly, Köpeczi Sebestyén József, Vecserka Zsolt/ mint külföldi /G. Gaudaen, Vive Tolli, Fred Micos, W. Jakubowski, P. Repsys, A. Kucas, Zb. Dolatowski/ művészekről.

Konsztantyin KOZLOVSZKIJ fametszete X2

A KBK. egri csoportja 1972. évi munkatervét takaros könyvecske formájában tette közzé, amely a szorosan vett munkaterv mellett az általuk meghirdetett Gárdonyi és Dobó ex libris pályázatok feltételeit, a körnek otthont nyújtó Megyei Könyvtár grafikai anyagának válogatott jegyzékét, a gyűjtésre vonatkozó hasznos tanácsokat ad. A könyvet 10, eredeti ducról nyomott, beragasztott ex libris díszíti. Kiadott éves programot sokszorosított formában egyesületünk pécsi és ceglédi csoportja is. Követésre méltó példa Budapest részére is!

Az Élet és Irodalom 1972. évi 15. számában Bordás Ferencről ex libris jelent meg.

A Balatonparti első üdülőszaalon Balatonföldváron 1972. május-június havában az Első Balatoni Kisgrafikai Biennálé anyagát mutatta be a fürdőhely hazai és külföldi közönségének, megérdemelt siker kíséretében. Még ebben az évben további ex libris kiállítás/hajózási témájú ex librisek stb./ bemutatását tervezik.

Soó Rezső professzor hatalmas ex libris gyűjteményének duplum anyagát, mintegy 18.000 lapot 1972. január végén adta át ajánlékba a keszthelyi Balatoni Múzeumnak. Az eseményről a Veszprémi megyei Napló 1972. február 4-i száma "A második adomány" címmel emlékezett meg.

Obwinzen

A. OBWINZEN fametszete X2

Anatolij KALASNYIKOV fametszete X2

A "Szocialista Művészetiért" 1972. évi februári száma címlapján Bordás Ferenc "In memoriam Bartók Béla" c. ex librise szerepel.

A Tolna megyei Népujság 1972. május 21-i száma Kertes Kollmann Jenő három ex librisének reprodukcióját közölte.

A Magyar Könyvszemle, a Magyar Tudományos Akadémia folyóirata 1971. évi 4. száma két ex libris könyvet ismertet. /Minajov- Fortinszkij: Ekszlibrisz.- Dunin-Harkowicz-Hanrath: Het exlibris in Polen./ Mindkét recenzió szerzője Galambos Ferenc.

Vargáné Lengyel Zsuzsa "Magyar és külföldi ex librisek" című, saját gyűjteményéből rendezett kiállítására Derecskén is bemutatást nyert; a kiállítás 1972. január 23-án nyílt meg a Művelődési Központ Ifjúsági Klubjában. A kiállítás izléses meghívóján Kovács Gyula grafikája szerepel.

A Gyulai Ifjúsági és Uttörőház 1972. évi programfüzetének címlapját Meskó Anna-Póka György sikerült linometszete díszíti. Mindkettőjük munkái szerepeltek a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban 1972. január 30-án megnyílt Pedagógus Képzőművészeti Kiállításon.

BORDÁS Ferenc fametszete X2

A kolozsvári Korunk 1972. évi 1. száma, amely a könyv évével kapcsolatban elsősorban könyvvel foglalkozó tanulmányokat közöl, gazdag illusztrációs anyagot ad az ex librisekből is. A kitűnő folyóirat e számában Stettner Béla /2/, Diskay Lenke, Buday György, Deák Ferenc alkotásai mellett régi, ismeretlen magyar művészekről származó ex librisekkel is találkozhatunk.

A csallóközsütörtöki Öreg Iskola Fotoköre ex libris gyűjtői munkásságát és a lelkes kisdiákok közel háromezer darabos gyűjteményét /Fülöp/ ismerteti a csehszlovákiai Vasárnapi Új Szó 1972. jan. 9.-i számában. A cikk a leglelkesebb gyűjtő, Kállay Károly részére Repoze János által készített ex libris reprodukcióját is közli.

Az A Arte do Ex-Libris c. portugál folyóirat három, a XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszussal kapcsolatban megrendezett kiállítás katalógusát ismerteti. /Szőlős-boros ex librisek, régi magyar ex librisek, nemzetközi ex libris kiállítás/.

Bologa doktor, aki a budapesti kongresszuson is részt vett, a Drumul Nou című brassói napilapban az általa rendezendő brassói ex libris kiállításról nyilatkozott. Az illusztrációk között Petry Béla és Andruskó Károly 1-1 lapja is szerepelt.

A jugoszláviai "Jó Pajtás" c. gyermeklap februári száma nagy képes riportot közöl "Andruskó Károly műtermében" címmel. A Forum-ban megrendezett kiállításról pedig a Magyar Szó két ízben is /febr. 19. és 20./ megemlékezett.

FERY Antal fametszete X2

Mirosław HOURA fametszete X2

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1972. évi 1. száma a legjobb ex librisek sorozatban közli Andruskó Károly eredeti ducról nyomott, a helsingőri várat ábrázoló és Helmer Fogedgaard részére készített ex librisét, amely valóban érett művészi munka. Ugyanebben a számban olvashatunk Galambos Ferenc Vertel Józsefről szóló munkájáról, a Magyar Könyvszemléből készült és a XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszussal foglalkozó különlenyomatról, az Első Balatoni Kisgrafikai Bienálé katalógusáról és a Kisgrafikai Értesítő 1971. évi augusztusi és decemberi számairól is.

Az Iszkuszsztvo 1971. évi 10. száma "Mezsdunarod-nüj kongresz ekszlibrisztov v Budapeste" címmel kivonatossan közli Galambos Ferencnek a Művészet 1971. évi 3. számában a XIII. Nemzetközi Ex-Libris Kongresszusról írt beszámolóját.

A L'Ex Libris Francais 1972. évi 1. száma ismerteti a Kisgrafika Értesítő 1971. évi augusztusi számát, ismét megemlékezik Vargáné Lengyel Zsuzsa Komádiában megrendezett ex libris kiállításáról, külön kiemelve a francia szereplőket/Charles Favet, Daniel Meyer/ és ismerteti Takács Dezső grafikai mappáját.

EX LIBRIS ING. OTAKAR HRADEČNY

Handwritten signature: Hradečný

German RATNER
fametszete XI

A Brassóban 1972. februárjában Dr. Bologna Emil által rendezett ex libris kiállításról ad részletes beszámolót /Őrs/ a Brassói Lapok 1972. évi 20. számában, három ex libris reprodukciójával. Kettő közülük Vecserka Zsolt, egy pedig Helfried Weiss alkotása.

Az Exlibris Wereld 1972. évi 1. száma L.B./Leo Burgers/ cikkét közli Buday György illusztrátori tevékenységéről, itthon megjelent munkái alapján és ex libris alkotói tevékenységére is kitér.

Galambos Ferenc Drahos monográfiáját Vl.Z./Vladislav Zapletal/ ismerteti a Zprávy Spolku Sbératelů a Pratel Exlibris 1972. évi 1. számában.

Az Exlibris Wereld 1972. évi 1. száma ismerteti a Kisgrafika Értesítő 1970. évi decemberi, 1971. évi áprilisi és augusztusi számait. C.H. Beels jeles holland gyűjtő halálával kapcsolatos cikkében pedig említést tesz arról, hogy a neves gyűjtő részére Drahos István is készített ex librist.

KÖNYVESPOLC

LASZUNSZKIJ, OLEG: KNYIZSNIJ ZNAK. Voronyezs 1967, Izdatelsztvo Voronyezsszkgogo Universita. Kis 8°, 165 /3/ 1.

A szovjet exlibrisirodalom lassanként úgy mennyiségileg, mint minőségileg méltón zárkózik fel a lengyel exlibrisirodalom mellé, amely ma Európában a legtöbbet produkálja. Jelen kötet, amely "az exlibrisz használatának és vizsgálatának egyes problémái" alcimmal jelent meg, az exlibriszel kapcsolatban igen jelentős és érdekes problémákat vet fel és próbál megoldani. Az egyes fejezetcímek: Az exlibriszel kapcsolatos vitákról - Az exlibris és tanulmányozásának szempontjai - A könyvbirtoklás etikai oldaláról - Az exlibris, mint a kor dokumentuma - Az exlibris mint bibliográfiai forrás - A könyv emlékértéke - Az exlibris alkalmazott jellege - A gyűjtés haszna és kára - nagyjából jelzik a szerző vizsgálandó körét. Mondanivalóját kizárólag orosz illetve szovjet illusztrációs anyaggal támasztja alá. A szerző megállapításaival nem mindenben értünk egyet, de ugyanakkor vannak éles szemre valló, újszerű megállapításai is. Helyes az a megállapítása, hogy az exlibris gyakran magán viseli egyik vagy másik történelmi esemény hatását s kimutatható belőle az adott időszak ideológiai irányzata is. Helyesen állapítja meg azt is, hogy a könyvtörténet és a könyvtártörténet kutatása nem mellőzheti az exlibris vizsgálatát és szerepe egy-egy könyv provenienciájának a megállapításánál döntő lehet. Helyes érzékelteti, hogy az exlibris a huszas évektől kezdve egyre jobban elszakad hivatásától (a könyvbe való beragasztástól) s mint a könyvtől független grafikai lap lett a gyűjtés tárgya. Laszunszkij az ilyen exlibriseket - igen szellemesen - "quasi exlibris"-nek nevezi. Művészeti szempontból az exlibris jó, vagy rossz exlibris lehet, a művész által alkotott exlibris azonban felhasználásának módjától függően válik exlibrissé, vagy "quasi exlibris"-sé. Művészi élevezetet a Quasi exlibris is nyújthat, igazi hivatását az exlibris azonban csak a könyvbe beragasztva érheti el.

Laszunszkij exlibris-szemlélete könyvtáros-szemlélet s a maga szempontjából igaza is van. Aki azonban az exlibrisben is a művészi alkotást értékeli elsősorban, az a quasi exlibrisben is megtalálhatja azt, amit keres. És úgy hisszük, ebben van a lényeg! Laszunszkij könyve azonban véleménykülönbségeink ellenére is értékes, elgondolkoztató írás.

KISGRAFIKA. A budapesti "Nemzetközi Kisgrafika- és Exlibris Kiállítás" alkalmából tartott nemzetközi gyűjtőtálkozó ajándékmappája. (Bevezette Galambos Ferenc) Budapest 1967, Kisgrafika Barátok Köre. 8°, 20 t. (350 számozott példány.)

Az 1967. decemberében a KBK által megrendezett Nemzetközi Kisgrafika- és Exlibris Kiállítással kapcsolatos gyűjtőtálkozó ajándékmappája husz lapot ad, amelyből 19 fametszet, 1 pedig linometszet. A legnagyobb számmal magyar művészek szerepelnek (Csohány Kálmán 1, Bordás Ferenc 2, Diskay Lenke 1, Drahos István 1, Fery Antal 2, Hajós Éva 1, Gácsi Mihály 1, Menyhárt József 2, Nagy Arisztid 2, Rákóczy Ferenc 1, Sterbenz Károly 1, Stettner Béla ugyancsak 1 lappal), mellettük a keletnémet művészek közül Ullrich Bewersdorff, a csehszlovákok részéről Vojtech Cinybulk, a szovjet művészek részéről Konstantin Kalasnyikov, a lengyelek részéről pedig Zbigniew Dolatowski jutott szóhoz. Csupa népi demokratikus országból származó művész; a mappa azonban - kitűnő lapjai ellenére - a népi demokratikus országok kisgrafikájáról átfogó képet nem, legfeljebb csak izelítőt tud adni. Új név a magyar művészek között Hajós Éva; reméljük, hogy kisgrafikáival gyakrabban és nem csak itt fogunk találkozni. A mappa kiállítása nem hivalkodó, mégis művészi s ezt elsősorban Stettner Béla és Fery Antal lelkes munkájának köszönhetjük. Reméljük, hogy a mappa, mint a KBK. 1967. évi illetménykötete, a tagságnak maradéktalan esztétikai örömet fog szerezni.

RÖDEL, KLAUS: RUDOLF KOCH. EN TYSK EXLIBRISKUNSTNER. I.-II. füzet. Frederikshavn 1967, Privattryk. 8°, 22, 36 l. (Megjelent 50, ill. 60 számozott példányban.)

A Rödel-monográfiák legutóbbi két füzete Rudolf Koch német exlibrisművész munkásságával foglalkozik. Koch 1902. augusztus 12-én született Braunschweigben. Főreált, majd Braunschweigben Iparművészeti Főiskolát végzett. Sokáig kizárólag csak grafikával foglalkozott. Első exlibrisét 1928-ban készítette, azóta 1967-ig 246 lapot alkotott. Nagyobb grafikai sorozatai közül a "Land und Licht" c. fametszetes albuma (1942), a Fausthoz készített 13 litográfiája s a "Tage auf Elba" c. sorozata (1955) ismertebbek. Exlibrisművészetével különösen a DEG évkönyvei foglalkoztak sokat. Jelenleg inkább festéssel foglalkozik. Sokfelé utazott, így Olaszországban (1931), Franciaországban (1953), négyszer Elba szigetén (1954, 1955, 1958, 1966), Svédországban (1956), Skóciában (1957), Jugoszláviában (1961) stb. s uti élményei mind hozzájárultak művészefe kiteljesedéséhez.

Klaus Rödel munkájának 1. füzete teljes oeuvre-listát ad; e füzetet egy eredeti rézkarc és öt reprodukció díszíti. A 2. füzet a művész életrajzát, önvallomását és egy Koch-bibliográfiát foglal magában, két eredeti rézkarc, egy eredeti fametszet és három reprodukció kíséretében. Az újabb Rödel-monográfia nemcsak a gyűjtők részére szolgál hasznos kézikönyvül, de fontos forrásmunka a XX. századi német exlibris történetéhez is.

RÖDEL, KLAUS: DISKAY LENKE EXLIBRIS. EN UNGARSK EXLIBRIS-KUNSTNER. Ferderikshavn 1967, Privattryk. 8°, 24 l.

Diskay Lenke modern hangvételű grafikai művészetét, kivételes exlibrisművészi képességeit mindenki ismerte és elismerte, mégis hosszú évekig a nemtörődöm-ség és a méltánytalan közöny vette körül. Az elzárkózás (de nem magabazárkózás!) kínai falát az 1967. évi és az Országos Széchényi könyvtárban megrendezett exlibris- és kisgrafikai kiállítás, az azt csakhamar követő Fényes Adolf-termi grafikai kiállítás és a külföldi (Nordisk Exlibris Tidsskrift) és bel-földi (Művészet) sajtóvisszhangok törték át, kissé elkésve ugyan, de még mindig jókor ahhoz, hogy az elkeseredés-szülte megtorpanás helyett művészeté-nek kivirágzását váltsa ki, amely ma friss erőtől és feszlő energiáktól duzzad.

Klaus Rödel kisonográfia-sorozatának Diskay Lenkéről szóló füzete (im-már a második, magyar művésszel foglalkozó munkája) az eddigi publikációk beosztását követi. Közli Diskay Lenke önéletrajzszerű vallomását, exlibriseinek és kisgrafikáinak jegyzékét (1959 és 1967 között 114 lapot regisztrál!) s az eredeti ducról nyomott, színes, beragasztott mellékletek s a szövegközi fekete-fehér reprodukciók mindenkinek kedvet csinálnak Diskay Lenke művészeté-nek alaposabb megismeréséhez. A borítólapra ragasztott kétszinű fametszet a kis kiadványt első pillantásra vonzóvá, a kis példányszám pedig bibliofil ritkasággá teszi.

RATNER, GERMAN LVOVICS: EKSZLIBRISZI. (Bev. V.D. Koroljuk.) Moszkva 1967, Moszkovszkogo Otdelenija Hudozsesztvennogo Fonda RSZFSZR. Kis 4°, 4 l., 10 t. (Megjelent 500 számozott példányban.)

Ratner a fiatalabb (Szül. 1933.) szovjet exlibrisművész-generáció tagja. Építő-művészetet tanult a moszkvai Építőművészeti Főiskolán; a rajzra A. Dejneke tanította itt. Napjainkban Kalinyinben dolgozik, mint a Drámai Színház disz-lettervezője és scenikusa. Exlibrissel csak 1965 óta foglalkozik, de máris kb. 50 figyelemreméltó lap került ki a keze alól.

Ratner éppen annyira ösztönös, mint tudatos művész. A hazai léghört úgy menti át lapjaiba, hogy élményei képpéformálásához a grafika legmoder-nebb irányzatainak kifejezési eszközeit használja fel. Bár művészetében ér-ződnek idegen hatások, mégsem epigon; erős egyéniségének köszönhető, hogy külső és belső élményeit a saját nyelvén közvetíti. Grafikáiból gyakran kiüt-közik a tipikus építész-szemlélet és ez nemcsak témaválasztásában jelentkezik (mint a Henno Arrak részére készített exlibris orosz városképe, a Mecseva-exlibris tipikus orosz faházai stb.), de lapjainak statikus nyugalmban, szim-metrikus tereosztásában is. Kerüli a felesleges diszeket, egyszerűségében is van erő, de a lírai lendület sem hiányzik belőle. (Exlibris T.Sz.) A kis map-pában közölt s a kitűnő orosz fametsző, Vagyim Frolov részére készült lapja, de még inkább a Haikina-exlibris természetközelségű életérzésről, az ártatlan gyermekszemekben tükröződő meseéhségről s teremtő kíváncsiságról vallanak. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy nem is túl gazdag exlibris-munkásságával máris biztosította a helyét a tíz legjobbj szovjet exlibrisművész között.

RÖDEL, KLAUS: CHR. W. BAUDITZ EXLIBRIS. Ferederkishavn 1967, Privattryk. 8°, 28 l. (Megjelent 60 számozott példányban.)

Klaus Rödel saját kiadása exlibris-monográfiáival - amelyek mögött az exlibris határtalan szeretete, nem lebecsülendő szellemi munka és tekintélyes anyagi áldozatvállalás is áll - igen nagy szolgálatot tesz az exlibris híveinek. Bauditzról szóló könyvecskéje a művész önvallomása mellett opus-listát is közöl és a szöveg között nyolc, színes, vagy színezett, eredeti lemezről nyomott linometszetű exlibris beragasztott lapjaival is találkozhatunk. Bauditz exlibriseit szokványos témakör, biztos rajztudás és szolid szinkultura jellemzi; stílusa a festői realizmustól az expresszív formákon keresztül a konstruktivista tendenciáig sok mindent felölel. Egyéniségét talán a Boje Hansen részére készített lapja jellemzi a legjobban s ez arra enged következtetni, hogy a nagyobb gyakorlat (az opus-lista mindössze harminc exlibrist sorol fel), a témakör bővülése s a bonyolultabb élményekre való ráébredés s ezeknek egyéni megfogalmazása művészetét fel fogják gazdagítani. Biztos, hogy Bauditz meg fogja találni a maga helyét a dán exlibrisművészek egyébként sem nagyon népes táborában.

NEMZETKÖZI EXLIBRISKIÁLLÍTÁS. Katalógus. (Összeállította Póka György.) Gyula 1968, Járási-Városi Könyvtár. 8°, 20 l.

Az 1968. évi exlibris kiállítások sorozatát a vidék nyitotta meg: a dorogi Művelődési Ház sikerült és szép katalógust is nyújtó kiállítása után május 25. és június 2. között a gyulai Járási és Városi Könyvtár jelentkezett exlibris kiállítással, ezzel ünnepelvén meg 100 éves fennállásának évfordulóját. És akár csak a dorogiak, kiállításuknak nyomtatott katalógussal állítottak emléket. A kiállítás megrendezése Póka György gyulai pedagógus-művész nevéhez fűződik, aki maga is exlibrisművész és sajátos stílusában a szecesszió egy modern változatát igyekszik életre kelteni. Ugyancsak az ő gyűjteménye anyagából került ki a kiállítás teljes anyaga is. Tíz magyar művész (Diskay Lenke, Drahos István, Fery Antal, Lipták Pál, Nagy Arisztid, Menyhárt József, Meskó Anna, Póka György, Stettner Béla és Takács Dezső) 5-5 lapja mellett Belgiumot, Csehszlovákiát, Franciaországot, Hollandiát, Lengyelországot, a két Németországot, a Szovjetuniót 2-2 művész 5-5 lapja, Jugoszláviát, Kanadát, Olaszországot és Spanyolországot 1-1 művész 5-5 lapja képviselte. Egy-két nagyobb nevet joggal hiányolhatnánk ugyan (Marangoni, Zetti, Huffert, Liesler stb.), de ennek ellenére a kiállítás képet tudott adni a mai európai exlibris művészet helyzetéről s hírverő szerepének teljes mértékben megfelelt. A dorogi kiállítással szemben előnye az, hogy a magyar anyag bemutatásával nemcsak az exlibris művészet határait tágította ki, de hasznos összehasonlításokra is alkalmat adott. A nyomtatott katalógus szellős tipográfiával, precíz lepleírásaival kifogástalan munka s ha egy-két illusztrációt is adott volna, úgy nagyban fokozhatta volna hatását. A bevezetés jó érzékkel ad felvilágosítást azoknak, akik az exlibrisrel itt kerültek először kapcsolatba és biztosan újabb hívek toborzását fogja eredményezni. Örülünk, hogy az exlibris Gyulán is megtalálta a maga lelkes pionírját!

Az exlibris egyesületek nemzetközi szövetsége megalakításának gondolata komoly formában az 1964. évi krakkói nemzetközi exlibriskongresszuson vetődött fel először. Az egyes nemzetek egyesületinek hivatalos kiküldöttjei (magyar részről Galambos Ferenc és Réthy István) pártolták a gondolatot s a kiküldöttek tanácskozása az előkészítő munkálatokkal Dr. Gianni Manterot, a világszerte ismert neves gyűjtőt bizta meg. Az 1966. évi hamburgi exlibris világgongresszus alkalmából a terv már testet öltött, megválasztották a szövetség tisztikarát, az olasz exlibrisegyesület, a BNEL pedig Dr. Gianni Mantero költségén nyomtatásban is kiadta a szövetség alapszabályait. A kis füzet, amely az alakuló ülésel kapcsolatban négy fényképet is közöl, az alapszabályokat három nyelven: franciául, németül és angolul adja.

A Szövetség vezetősége az 1966-68. évekre a következő személyekből alakult: Elnök Dr. Gianni Mantero (Olaszország), I. alelnök Dr. Gerhard Kreyenberg (Német Szövetségi Köztársaság), II. alelnök Dr. Tadeusz Przymkowski (Lengyelország), titkár Carlo Chiesa (svájc), pénztáros Evaristo Navarra (Olaszország). A szövetség alapító tagjai a következő exlibris-egyesületek: DEG (Német Szövetségi Köztársaság), OEG (Ausztria), AEK (Belgium), GRAPHIA (Belgium), DES (Dánia), AEB (Spanyolország), AFCEL (Franciaország), WBW (Hollandia), KBK (Magyarország), BNEL (Olaszország), SMEL (Lengyelország), APEL (Portugália), PGDKB (Német Demokratikus Köztársaság), SEF (Svédország), SSPE (Csehszlovákia).

Az alapszabályok részletes ismertetésére nincs helyünk. Annyit azonban el kell mondanunk, hogy a Szövetség terv alapján dolgozik, az egyes egyesületek belső ügyeibe, az egyesületek egymás közti viszonyába nem avatkozik, nem politizál, anyagi haszonra nem törekszik s célja a gyűjtés előmozdítása, nemzetközi cserejegyzék és művészjegyzék kiadása s a nemzetközi exlibris-kongresszusok megszervezésében való közreműködés. Állandó kapcsolatot kíván tartani a Bibliofil Egyesületek Nemzetközi Szövetségével is. A Szövetségnek az alapító tagokon kívül bármely egyesület tagja lehet, ha felvételét kéri. Az alapszabály rendezi a szövetségi tagság megszűnésének módzatait is, felvázolja felépítését, működésének alapszerveit (küldöttközgyűlés és igazgató tanács), a szövetség pénzügyeit stb.

A Szövetség működése elé igen nagy várakozással nézünk. Programjából a nemzetközi cserelista kiadását tartjuk a leghasznosabbnak és legfontosabbnak, de véleményünk szerint a Szövetség feladata volna egy nemzetközi csereetikai szabályzat kidolgozása is, amely az egyes egyesületekre, illetve azok tagságára kötelező lenne. A magyar delegátusoknak intenzíven kell bekapcsolódnia a Szövetség munkájába s igen hatékonyan arra kell törekedniük, hogy egyesületünk valamelyik tagja az igazgatótanácsba is bekerüljön. Mert ha ebben helyet foglalhat Svájc képviselője (ahol sem egyesület, sem szervezett és intenzív gyűjtőélet nincs), úgy a legközelebbi lustrumban a magyar kiküldöttek is ott a helyen!

KATALOG WYSTAWA EKSLIBRISU POLSKIEGO I OBCEGO ZE ZBIORU WLODIMIERZA EGIERSDORFFA. Lublin 1968, Klub Miedzynarodowej Prasy i Ksiazki. Kis 8°, 16 l.

Wlodimierz Egiersdorff egyike Lengyelország legismertebb exlibrisgyűjtőinek. 1901. május 13-án született Garwolinban, középiskoláit Siedlecben, az egyetemet Varsóban végezte. 1920-ban kezdett gyűjteni könyvet, grafikát, exlibrist. Varsónak a németek által történt elpusztítása következtében gyűjteményei megsemmisültek, őt magát pedig koncentrációs táborba hurcolták. Lengyelország felszabadulása után ismét töretlen erővel kezdett a gyűjtéshez s ismét szép gyűjteményt hordott össze. Exlibrisgyűjteménye különösen jelentős, közel ötven saját lappal cserél bel- és külföldön egyaránt. Első exlibrisét 1924-ben Joseph Tom készítette, az utolsót (a kiállítás megrendezéséig) Henryk Zwolakiewicz. Exlibriseinek alkotói között magyar művészekkel is szép számban találkozhatunk (Kaveczy Zoltán, Fery Antal, Semsey Andor, Nagy Árpád, Tempinszky István). Gyűjtési köre elsősorban a régi lengyel és lengyel vonatkozású exlibrisekre terjed ki, de modern lengyel és külföldi lapokból is számottevő gyűjteménye van.

Okos gondolat volt a lublini bibliofil egyesülettől, hogy a kiváló gyűjtemény válogatott anyagát a nagyközönség elé vitte. Kiállításra kerültek a részére készült lapok mellett gyűjteményének régi lengyel lapjai (közülük kettő a XVI. századból!), azonkívül a mai lengyel és külföldi exlibrisek válogatott sorozata: közöttük Aiglon, Drahos, Fery, Nagy Árpád nem részére készült lapjai is.

A szép tipográfiával készült katalógus, amelyet az ismert lublini bibliofil és exlibrisgyűjtő, Wojciechowski állított össze és vezetett be, a kiállított lapok felsorolása mellett Egiersdorff exlibrisirodalmi munkásságának bibliográfiáját is adja. A kötetecskét Kulhanek Egiersdorffot ábrázoló exlibrise (rézkarc) díszíti.

ARTISTI DELL'EXLIBRIS. Como, FISAE-BNEL, 1968. Nagy 8°, 252 l.

A Comoi XII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus alkalmából kiadott munka egyike minden idők legszebb exlibris-kiadványainak. A FISAE égisze alatt, de az olasz exlibris-egyesület kiadásában látott napvilágot és - szerkesztésének munkálatait - mint a comoi kongresszus teendőinek legnagyobb részét - az örök fiatal és fáradhatatlan Gianni Mantero látta el.

A kötet célja napjaink európai exlibrisművészetének a bemutatása, az érdekelt országok egy vagy két reprezentáns művészn keresztül, akiket az illető ország exlibris-egyesülete hozott javaslatba. A művészek méltatását a legjobb szakemberek látták el, az életrajzok pedig a művészek fontosabb adatairól tájékoztatnak. Ezt követi művészenként 10 exlibris: csupa válogatott, szebbnél-szebb alkotás, amelyek igen sokszor az eredeti ducról vagy lemezről kerültek nyomtatásra. Nagyszerű körkép ez és eleven cáfolata az exlibris halálát hirdető téveszméknek.

Belgium képviselőjében a Desiré Acket-Nelly Degouy házaspár jelentkezik a kötetben; H. Wojty-Wimmer mutatja be őket. Fametszeteiket szeretik és becsülik az egész világon. Dániát Christian Blaesbjerg képviseli (Helmer Fogedgaard ír róla); kitűnő lapjainak értékét a megjelenítési forma (klisé) erősen rontja. Hazánk színeiben Fery Antal lép színre (Semsey Andor ismerteti) – részben színes lapokkal; kiváló grafikusai erényeit a hazai közönségnek nem kell bemutatnunk. Spanyolország képviselőjében Antoni Gelabert Casas (S. Torrel de Reus ír róla) jelentkezik; munkái Udító oázisként hatnak az egyébként csereforgalomban levő sok gyenge spanyol laphoz képest. Gerard Gaudaen ismét Belgium nevében jut szóhoz (Ludwig Segers ír róla); közel hatszáz exlibrise a mai exlibrisművészet legjava alkotásai közé tartozik. Csehszlovákia színeiben Annak Grmelova szerepel (Vaclav Krupka mutatja be); egyéni művészetének már a Kisgrafikai Értesítő is szentelt cikket. Toni Hofer Austria exlibrisművészetét reprezentálja (Heidelinde Klug szövegével); munkásságában a hagyomány és a modern törekvések ölelkeznek. Nyugatnémetország képviselőjében Hermann Huffert jelentkezik (R. A. Winkler mutatja be); máltán és méltón képvisel egy gazdag grafikai hagyományokkal rendelkező országot. Lengyelország részéről Alina Kalczyńska lép színre (Gianni Mantero mutatja be); alkotásai azt mutatják, hogy megérdemelten esett rá a választás. Emil Kotrba Anna Grmelova mellett ugyancsak Csehszlovákia magas grafikai kultúráját van hivatva kiemelni, teljes joggal (Frantisek Dvorak ír róla). Keletnémetország nevében Heinrich Ingenfritz jut szóhoz (Szöveg: Hans Schulze); kár hogy nagy-szerű rézmetszeteinek egy részét csak reprodukcióban láthatjuk. Franciaország képviselője, Michel Jamar (P. Lomarin ismerteti) azoknak is kellemes meglepetéssel szolgál, akik már kaptak izelítőt munkásságából. Az Olaszországot képviselő Tranquillo Marangoni (Mario Monteverdi mutatja be) ma már világmárka és számtalan követője van szerte a világban. A magyar fametszők egyikéremásikára is hatott. Portugália művész-követe Antonio Pais Ferreira (Pedro Keiga ír róla) kellemes meglepetés a sok gyenge portugál lap után, ami közkézen forog. Ottmar Premstaller szintén Ausztria képviselőjében jelentkezik; művészi portréját Otto Feil vázolja fel. Hollandia reprezentáns exlibrisművésze Pam G. Rueter (Jan Rhebergen mutatja be) jó izelítőt ad a magasfoku holland kisgrafikából.

Norvégia, Svédország, Jugoszlávia, Finnország, Románia exlibrisművészetének reprezentánsai hiányoznak a kötetből. Bár ezeknek az országoknak nincsenek olyan exlibrishagyományai és művészete, mint a kötetben szereplő országoknak, a két osztrák, a két cseh és a három belga művész egyike helyett ezek közül is be kellett volna mutatni valakit! És ha már Ausztria részéről két művész kapott helyet, mennyivel jobban megérdemelte volna ezt a kitüntetést akár Lengyelország, akár Hollandia, akár hazánk.

Külön ki kell emelni a kötet élményt nyújtó művészi megformálását, valamint kifogástalan nyomdai kivitelezését és kötését. Gianni Mantero, Aldo Galli és Roberto Menotti szerető gondoskodása éppen úgy kitetszik belőle, mint a comoi nyomda magas technikai felkészültsége. Nekünk, magyaroknak, az 1970-ben megrendezendő kongresszus alkalmából nem kis gond lesz egy megközelítően hasonló kiadvány létrehozása, már pedig ez a kötet minden későbbi kongresszus rendezőségét kötelezi!

MAKKY GYÖRGY: EX LIBRISEK, ILLUSZTRÁCIÓK. Katalógus. Budapest 1968, Országos Széchényi Könyvtár. 8°, 16 l.

Makky György ismeretlen név a magyar exlibrisművészetben s hogy az Országos Széchényi Könyvtár mégis kiállítást rendezett neki, az annak köszönhető, hogy a művész, mint a Múzeumok Központi Igazgatósága Kiállítási Csoportjának a grafikus, kebelbeli. Ennek ellenére hálásak lehetünk az Országos Széchényi Könyvtárnak, mert egy nagyon tehetséges művész munkáival ismeretett meg bennünket.

Makky György Genovában született 1931. február 3-án. Középiskoláit Pozsonyban, képzőművészeti tanulmányait a prágai Képzőművészeti Főiskolán végezte, ahol Holubek professzor tanította a grafikai művészetekre.

A kiállítás a művész 92 linometszetét mutatta be, amelyből 52 volt az exlibris, a többi magyar és külföldi költőhöz készült illusztráció. Stílusa új szint jelent a magyar kisgrafikában: a szürrealizmusból induló és az absztrakció felé forduló előadásmódja erős intellektuális átélésről, bátor utkeresésről és egyéni szimbolikáról tanuskodik. A költők világa áll hozzá leginkább közel, nem csak az igazat, de a valódit is adni akarja, az egyéniségén átszűrt élmények magas hőfokán. Érdekes egyéniség, érdemes nemcsak felfigyelni rá, de követni is az utját.

A kiállítást Bélyey Pál rendezte, ő állította össze a katalógust is, amely 21 illusztrációjával és egy eredeti mellékletével azt is megismerteti Makky György művészetével, aki a kiállítást nem láthatta. Deim Pál bevezetője igen jól mutat rá a fiatal grafikus művészetének gyökereire.

KALITA, NIKOLAJ IVANOVICS: EKSZLIBRISZI. (Bev. Jurij Halaminiszki.) Moszkva 1967. Moszkovszkogo Otdelenija Hudozsesztvennogo Fonda RSZFSZR. Kis 4°, 4 l., 10 t (Megjelent 500 számozott példányban.)

A moszkvai exlibrisgyűjtők egyesületének egyik 1967-re megjelent illetménykötete, a Kalita-mappa olyan művészt mutat be, akit a magyar exlibrisgyűjtők kevésbé ismernek. Kalita 1926-ban született, a moszkvai Képzőművészeti Főiskolát 1947-ben végezte el. 1947 és 1953 között a moszkvai Szurikov Művészeti Intézetben folytatta tanulmányait; grafikát B. Dehterevtől és M. Matorintól tanult. Hazájában sikereket elsősorban mint illusztrátor és bélyegtervező aratott. Exlibrisse 1956 óta foglalkozik s napjainkig közel 40 exlibrise ismert. A mappa tíz exlibrisét adja, amelyek 1958 és 1966 között születtek.

Kálita még nem teljesen kiforrott művész, de egy-két poros, naturalista-izü lapját leszámítva egyéni hangú, realista-fogantatású exlibriseket alkot. Kis mappájának az I. Kuznyecova és a G. Kimask részére készített exlibrisei a legjobbak. Az A, Drevina részére készített exlibrise kitűnő kompozíciós-készségről tesz tanuságot, női torzója azonban a fésűsvésővel való visszaélés következtében eleven test helyett kirakati bábunak hat.

KALASNYIKOV, ANATOLIJ. (KATALOG.) Tallin 1968, Tallina Riiklik Kunstimuseum. 8°, 48 l.

Kalasznyikov grafikai munkásságának tallini bemutatása a kitűnő grafikus művészetének újabb elismerését jelenti. Életéről, munkásságáról, művészetének sajátos jegyeiről egy régebbi kiállítása alkalmából már beszámoltunk; a kiállítás katalógusában a két nyelvű (észti és orosz) bevezetés írója, S. Svirszki nem igen tud róla újat mondani, legfeljebb fejlődésének egyre magasabbraívelő átlomásaira hívja fel a figyelmet. A kiállítás teljes áttekintést kívánt nyújtani Kalasznyikov művészetéről s így nem csak az általunk is jól ismert és becsült exlibriseket mutatja be, de fametszetű városképeit (Vologda, Susdal, Tallin), portréit (Csajkovszkij, Rahmaninov, Liszt stb.), illusztrációit (Shakespeare stb.) bélyegterveit és borítékait és egyéb grafikai alkotásait is, amelyek túlnyomórészt fametszetek.

A kitűnően összeállított katalógust gazdag illusztrációs anyag teszi élvezetessé és maradandó emlékké.

SZOVJETSZKAJA GRAFIKA 1917-1967. Vologda 1968, Vologdoszkaja Kartinajna Galereja. 4°, 88 l.

A Szovjetunió fennállásának ötvenedik évfordulójáról a szovjet képzőművészet is gazdagon és sokoldalúan emlékezett meg. A kiállítások végtelen áradatában is figyelmet érdemel a Vologdai Képtár "Szovjet grafika 1917-1967" című kiállítása, melynek megrendezése ismét Sz. G. Ivenszkij és Irina Kozlova szakértő gondosságát dicséri.

A kiállítás az egyedi és sokszorosító grafika minden ágára kitér (rajz, akvarell, rézkarc, fametszet stb.) és a szovjet grafikusművészet majdnem minden neves alkotóját felvonultatja Kravcsenkótól és Favorszkijtól kezdve Goljakovszkijon keresztül a fiatalokig (Ratner, Manuhin, Dubidov, Frolov stb.). A kisebb népek (észti, lett, litván, örmény stb.) grafikájával azonban kissé nostohán bántak a rendezők s ez olyan negatívum, amely nagyrészt könnyen elkerülhető lett volna, másrészt hiányuk a kép teljességét is vitathatóvá teszi. A grafikák stílusvonala a szecessziótól a korszerű szocialista realizmusig terjed és a sajátos nemzeti jelleg éppen úgy kiütözik belőlük, mint a humanista magatartás és a nemesen konzervatív szépségideál. Technikában a rajzolók és a fametszők tudnak a legtöbbet; a munkaigényes réztechnikáknak kevés képviselője akad. Feltűnő a modern irányzatok majdnem teljes hiánya és ez bizonyos fokú beszűküléshez vezet. Realizmusuk azonban végtelenül széles skálán mozog - s lényegében ezzel is majdnem mindent ki tudnak fejezni. A népművészet gazdag formakincséből is gyakran merítenek s a néppel való közönségről olyan hőfokon tesznek tanúságot, ami páratlanul áll Európa művészetében.

A katalógust gondos összeállítás és kifogástalan nyomdai munka jellemi. Az illusztrációkkal kapcsolatban azonban az az érzésünk, hogy a "bőség avara" következtében nem mindig a legkiválóbb művek kerültek reprodukálásra.

A holland exlibrisegyesület kis mappája, amely hat modern heraldikus exlibrist tartalmaz C.H. Beelsnek a mappa hátsó borítóján közölt pár soros írással, jól egészíti ki a holland egyesület 1967 évi illetményköteteként kiadott s a heraldikus exlibrist tárgyaló komoly monográfiát. A heraldikus exlibris Janus-arcu művészeti produktum; a gyűjtők és a művészettörténészek számára éppen olyan sajátos mondanivalójuk van, mint a történészek: elsősorban a heraldikával és a genealógiával foglalkozó szakemberek számára. A mappa hat remekbe készült lapja E. Reitsma-Valenca, Akke Sins, Jan Battermann, Eugen Schmidt, Mia Pot-van Regteren Altena és Franz Stumvoll alkotása, akik a heraldika szigorú kánonjait a mai grafika modern kifejezési eszközeivel igyekeztek összhangba hozni - teljes sikerrel. A kis mappa szerénységében is figyelmes ajándéka a kiadványaiban a legmagasabb színvonalat képviselő holland exlibrisegyesületnek.

EXLIBRISY WOJCIECHA JAKUBOWSKIEGO MYKONANE W LATACH 1953-1967. Łódź, 1968. 8°, 20 sztl. 1.

A Łódzi Könyvbarátok Exlibrisgyűjtő Csoportja az 1968. február 7-20. között megrendezett Jakubowski-kiállítás alkalmából kis bibliofil remek formájában kiadta Jakubowski 1953-1967 között alkotott exlibriseinek jegyzékét s ezzel nemcsak a kiállításnak állított maradandó emléket, de hálára kötelezte Jakubowski minden hívét: tehát a világ minden exlibrisgyűjtőjét.

Jakubowski ma az exlibrisművészek világranglistájának az élén áll; rézkarctechnikájú lapjai féltett kincsei minden köz- és magángyűjteménynek. A lista 307 exlibrist sorol fel, amelyek a kitűnő művész utólérhetetlen technikai felkészültségéről, korszerű szépséglátásáról, elgondolásainak költői intencióiról s sajátos kompozíciós rendről vallanak s amelyek egy folyton változó arcú, mégis mindig egy azonos művészet mutatnak be. A felsorolás - kissé szokatlanul - nem időrendben, hanem a tulajdonosok betűrendjében adja a lapokat és közli a lap méretét, vezérmotívumát, készítési évét s amennyiben a kérdéses lap Jakubowski valamelyik mappájában is szerepelt (Jakubowskinak idáig hat exlibrismappája jelent meg 100-100, számozott, a művész által aláírt lapokat tartalmazó példányban, a hetedik pedig most van előkészületben), I-VI-ig terjedő római számmal azt az albumot is jelzi, amelyekben a kérdéses lap megtalálható.

A kis munkához Cecylia Dunin-Horkawicz írt lengyel és franciayelvű bevezetést. A kiadvány bibliofil becsét nagyban emeli a hozzácsatolt eredeti Jakubowski-lap (Ex musicis Aldo Gorla Mediolanum). A mindössze 250 példányban megjelent kis könyvecske újabb bizonyítéka a gazdag lengyel exlibrisirodalom magas színvonalának.

RÉSUMÉ

Dans l'article premier István Réthy, secrétaire du KBK, salue le Congrès International de l'Exlibris, organisé en Danemark. - Dr. Imre Soós fait l'éloge de la Salle d'Exposition Dürer à Budapest qui était entre 1963 et 1971 le centre de l'art graphique hongrois. Durant cette période on y a organisé une soixantaine d'expositions. Depuis 1972 la Salle Dürer est une salle d'exposition des jeunes artistes. - Ferenc Galambos fait connaître l'oeuvre graphique du peintre Zoltán Pohárnok (p.7) qui est né en 1905 à Győr. Après ses études à l'Académie des Beaux-Arts il fut connu par ses tableaux, en gagnant deux fois la distinction honorifique de la Société Szinyei. Depuis 1933 il s'occupe des eau-fortes et des gravures sur cuivre. Il a publié deux cartelles avec ses eau-fortes. Son activité artistique fut commentée par Ervin Tóth et Luigi Servolini. Il a créé dix exlibris dont la moitié est publiée près de l'article. L'artiste vit présent en Amérique. - C'est aussi Ferenc Galambos qui écrit de l'artiste graphique hongrois Árpád Dániel Nagy (p.11), membre d'une dynastie d'artiste. Il est né en 1922 à Gödöllő et son premier maître était son père, Árpád Nagy (1894-1958). A l'occasion de son 50ème jour natal l'artiste a créé sa centcinquantième oeuvre graphique. - L'article sur la page 17 est dédié au célèbre artiste italien Lorenzo Alessandri, créateur des séries graphiques de grand succès. L'artiste autodidacte - créateur environ 200 xylographies et gravures sur linoléum - a participé aux 230 expositions collectives et ses oeuvres figurent dans les collections célèbres du monde. Ses exlibris - peu nombreux - possèdent des qualités particulières. - Également F. Galambos écrit sur l'activité artistique de Géza Faragó qui était un créateur reconnu des caricatures et des affiches dès le début du vingtième siècle. Il faisait des décors pour les théâtres de Budapest, ses exlibris sont caractérisés par l'usage des éléments de la Sécession.

Parmi les nouvelles (entre les pages 28 et 36) on peut lire sur le décès de Mme Lukuszi, bibliothécaire en chef de la Bibliothèque Somogyi à Szeged et du marié Bánszky, artiste graphique de Debrecen, membre d'autrefois de la Guilde Jtósi Dürer. - On y énumère les articles parus dans les périodiques étrangers sur les événements de notre vie d'exlibris.

Les publications recensées (pp 37-46) sont les suivantes: Laszunszkij: Sur l'Exlibris. Voronyezs 1967. - "Petit Graphique", cartelle éditée à l'occasion de l'Exposition Internationale de l'Exlibris de de Petit Graphique. Budapest 1967. - Monographie de Klaus Rödel sur Rudolf Koch. Fredrikshavn 1967. - Klaus Rödel: Enke Diskay Exlibris. Fredrikshavn 1967. - Cartelle d'Exlibris de Garman Ratner, Moscou 1967. - Klaus Rödel: Christian W. Bauditz Exlibris, Fredrikshavn 1967. - Catalogue de l'Exposition Internationale de l'Exlibris à Gyula, Gyula, 1968. -

1968. FISAE Statuts, Como 1967. - Catalogue de l'Exposition de la Collection Egiersdorff, Lublin 1968. - Artisti dell'Exlibris, Como, FISAE - BNEL, 1968. - Catalogue de l'Exposition de György Makky, organisée par la Bibliothèque Széchenyi à Budapest. Budapest, 1968. - Cartelle de l'artiste soviétique Kalita. Moscou 1967. - Catalogue de l'Exposition d'A. Kalasnyikov. Tallin 1968. - Catalogue d'exposition "Art Graphique Soviétique 1917-1967". Vologda 1968. - Cartelle de la Société d'Exlibris Néerlandaise présentant des exlibris héraldiques. Hilversum 1967. - Oeuvre d'Exlibris de W. Jakubowski - Lodz 1968.

IN MEMORIAM BARTÓK-BÉLA-1881-1945

BORDÁS Ferenc fametszete X2

Megjelent 500 példányban, 4 (A/5) iv terjedelemben.
720307 DATORG Nyomda - Felelős vezető: Szabó György

GY. MOLNÁR István Szentendre, Kálvária ut 3	REICH Károly Budapest, XII. Tusnády u 31	TÖRÖK János Budapest, XIV. Thököly u 91
MOSKÁL Tibor Budapest, XXII. Szekeres u 14	ROZANITS Tibor Érd, VI. György u 100	TROJAN Marian József Fűzesabony, 48-as ut 7
NAGY Árpád Dániel Budapest, IX. Pf 23	SCHIN Vilmos Budapest, XII. Mártonhegyi ut 20	VARGA Mátyás Budapest, XI. Hollósy S. u 16
NAGY László cegléd, József A. u 1	STERBENZ Károly Sopron, Ferenczi J. u 50	VARGA Nándor Lajos Budapest, VI. Népköztársaság u 84
NAGY Zoltán Budapest, VII. Thököly u 8	STETTNER Béla Budapest, VI. Sziv u 34	VARSÁNYI Pál Budapest, XIV. Kalapács u 7/a
NECHÁNSZKY József Budapest, XIV. Csantavér köz 10	GY. SZABÓ Béla Cluj, Str. Bolyai 7.et. II.ap.12 ROMÁNIA	VÁCI András Budapest, XI. Bartók Béla u 78
PÁSZTOR Gábor Budapest, V. Széchenyi u 1/a	SZIRÁKI Endre Budapest, XVIII. KISZ lakótelep E ép.	VÁRKONYI Károly Debrecen, Eötvös u 46
PEREI Zoltán Budapest, III. Ürömhegyi ut 22164/3 hrsz	SZÜCS János Budapest, VI. Aradi u 59	VECSERKA Zsolt Tg. Mures, Str. Eminescu 63 ROMÁNIA
PÓKA György Gyula, Béke sugárut 68	TAKÁCS Dezső Pécs, Szántó Kovács u 6	VERTEL József Budapest, II. Káplár u 29
RASZLER Károly Budapest, V. Simmelweis u 2	TAVASZY Noémi Budapest, V. Széchenyi u 1	VESZPRÉMI Endre Budapest, VI. Kmetty u 19
RÁKÓCZY Ferenc Budapest, V. Irányi u 1	TEMPINSZKY István Budapest, II. Török u 6	

NEVES GRAFIKUSMŰVÉSZEINK
SZÁMOZOTT RÉZKARCAI
1972-BEN MÁR AZ EGÉSZ ORSZÁG TERÜLETÉN
RÉSZLETRE IS MEGVÁSÁROLHATÓK A
KÉPCSARNOK BEMUTATÓTERMEIBEN

BUDAPESTEN

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA
V., Váci utca 26.

MEDNYÁNSZKY TEREM
V., Tanács körút 26.

CSONTVÁRY TEREM
V., Vörösmarty tér 1.

PAÁL LÁSZLÓ TEREM
VIII., Rákóczi út 57/b.

DERKOVITS TEREM
VI., Lenin körút 63.

PÓR BERTALAN TEREM
VIII., József körút 70.

VIDÉKEN

BÉKÉSCSABA
Tanácsköztársaság u. 10.

NYÍREGYHÁZA
Dózsa György u. 3.

DEBRECEN
Vöröshadsereg u. 31.

PÉCS
Kossuth Lajos u. 24.

EGER
Széchenyi út 13.

SALGÓTARJÁN
Tanácsköztársaság tér 19.

GYŐR
Bajcsy Zsilinszky út 35.

SZEGED
Kárász utca 17.

MISKOLC
Széchenyi út 21—23.

SZOLNOK
Kossuth Lajos u. 6—8.

KAPOSVÁR
Ady Endre u. 10.

SZOMBATHELY
Bajcsy Zsilinszky u. 27.

NAGYKANIZSA
Deák tér 3.

VESZPRÉM
Szabadság tér 10.

ZALAEGERSZEG Kossuth Lajos u. 15.